

Uloga i značenje harmonizacije monetarne politike EU na gospodarstvo zemalja članica

Stipić, Ivona

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics and Business in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:513431>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski Fakultet u Osijeku
Sveučilišni diplomski studij Poslovna ekonomija; smjer: Menadžment

Ivona Stipić

**ULOGA I ZNAČENJE HARMONIZACIJE MONETARNE
POLITIKE EU NA GOSPODARSTVO ZEMALJA ČLANICA**

Diplomski rad

Osijek, 2024.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski Fakultet u Osijeku
Sveučilišni diplomski studij Poslovna ekonomija; smjer: Menadžment

Ivona Stipić

**ULOGA I ZNAČENJE HARMONIZACIJE MONETARNE
POLITIKE EU NA GOSPODARSTVO ZEMALJA ČLANICA**

Diplomski rad

Kolegij: Regionalna ekonomija

JMBAG: 0010224128

e - mail: istipic@efos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Nataša Drvenkar

Osijek, 2024.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics and Business in Osijek
Graduate Study of Business Economy; major: Management

Ivona Stipić

**THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE HARMONIZATION
OF THE EU MONETARY POLICY FOR THE ECONOMY OF
THE MEMBER COUNTRIES**

Graduate paper

Osijek, 2024.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Ivona Stipić

JMBAG: 0010224128

OIB: 38293055650

e-mail za kontakt: ivonastipic602@gmail.com

Naziv studija: Diplomski studij, Menadžment

Naslov rada: Uloga i značenje harmonizacije monetarne politike na gospodarstvo zemalja članica EU

Mentor/mentorica diplomskog rada: prof. dr. sc. Nataša Drvenkar

U Osijeku, 9.9.2024. godine

Potpis Stipić Ivona

Uloga i značenje harmonizacije monetarne politike EU na gospodarstvo zemalja članica

SAŽETAK

Harmonizacija monetarne politike Europske unije (EU u nastavku) vrlo je važna, jer pridonosi boljem životnom standardu građana, kroz svoje mjere i nastojanja održavanja stabilnosti cijena. U ovome se radu nastoji analizirati uloga i harmonizacija monetarne politike EU te njezin utjecaj na gospodarstvo zemalja članica. Glavni zadatak rada je prikazati kako zajednička monetarna politika, pod vodstvom Europske središnje banke, doprinosi ekonomskoj stabilnosti, gospodarskom rastu i inflaciji unutar eurozone.

U radu se razmatraju učinci na gospodarsku aktivnost, a posebno na inflaciju koja nakon krize uzrokovane COVID-om donosi brojne probleme u zemljama, a posebice u zemljama koje imaju slabiju ekonomiju. Inflacija dovodi i do veće nejednakosti u zemljama, bogatije zemlje će lakše „preživjeti“ visoke stope inflacije, dok će siromašnije samo sve dublje potonuti. Upravo da bi se to spriječilo Europska središnja banka (ESB u nastavku) na području eurozone donosi brojne mjere i instrumente kojima nastoji osigurati cjenovnu stabilnost.

Dakako, dio rada je posvećen euru kao jedinstvenoj valuti EU-a, kojeg su se obvezale uvesti sve zemlje nakon pristupa EU i ispunjenja kriterija potrebnih za uvođenje eura. Uvođenje eura kao službene valute sa sobom donosi određene prednosti, ali i nedostatke. Neke od prednosti su jednostavnije usporedba cijena, cjenovna i ekonomska stabilnost, gospodarski rast i slično. Nezaobilazno je bilo spomenuti u radu i to kako se Republika Hrvatska snašla prilikom prelaska na novu valutu te kakva je situacija godinu dana nakon prelaska na euro.

Ključne riječi: harmonizacija, monetarna politika, euro

The role and importance of the harmonization of EU monetary policy for the economies of the member countries

ABSTRACT

The harmonization of the monetary policy of the European Union (hereafter referred to as the EU) is of crucial importance as it contributes to a better standard of living for citizens through its actions and efforts towards price stability. This thesis aims to analyze the role and harmonization of the EU's monetary policy and its impact on the member states' economies. The main objective of this thesis is to show how the common monetary policy under the leadership of the European Central Bank contributes to economic stability, economic growth and inflation in the Eurozone.

This thesis examines the impact on economic activity, particularly inflation, which has brought numerous challenges for countries with weaker economies following the crisis caused by COVID-19. Inflation is also leading to greater inequality between countries, with wealthier nations better able to "survive" high rates of inflation, while poorer countries are likely to sink even lower. To prevent this, the European Central Bank (hereafter referred to as the ECB) has introduced numerous measures and instruments within the eurozone to ensure price stability.

In addition, part of the thesis is dedicated to the euro as the single currency of the EU, which all countries have committed to adopting after joining the EU and meeting the necessary criteria for adoption. The introduction of the euro as an official means of payment brings with it certain advantages, but also disadvantages. The advantages include easier price comparisons, price and economic stability, economic growth and much more. The paper also looks at how the Republic of Croatia has adapted to the new currency and what the situation looks like one year after the changeover to the euro.

Keywords: harmonization, monetary policy, euro.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Metodologija rada	3
3. Uloga i značenje institucija i politika EU za zemlje članice	4
3.1. Schengenski sporazum	9
3.2. Maastrichtski kriteriji u Europskoj uniji	12
4. Monetarni sustav Europske unije	14
4.1. Uloga, nositelji i ciljevi monetarne politike u RH i EU	18
4.2. Provođenje monetarne politike.....	20
4.3. Učinci monetarne politike na gospodarsku aktivnost i inflaciju	24
5. Monetarna politika u uvjetima Eurizacije	32
6. Zaključak	39
Literatura	41
Popis tablica	45
Popis slika	46

1. Uvod

Monetarna politika predstavlja jedan od ključnih instrumenata europske monetarne unije, koja ima značajan utjecaj na ekonomsku i gospodarsku situaciju u svakoj zemlji. U kontekstu Europske unije, harmonizacija i uloga monetarne politike imaju poseban značaj zbog visoke razine ekonomske integracije među državama članicama. Usklađivanje monetarne politike unutar Europske unije (EU) igra ključnu ulogu u osiguravanju ekonomske stabilnosti, olakšavanju trgovine i poticanju kohezivnog financijskog okruženja u državama članicama. Ovaj proces prvenstveno vodi Europska središnja banka (ECB), koja upravlja eurom, zajedničkom valutom zemalja članica eurozone. Monetarna politika je uvođenjem eura kao zajedničke valute i osnivanjem europske središnje banke ostala glavni instrument za postizanje stabilnosti cijena, očuvanje financijske stabilnosti unutar eurozone te poticanje rasta gospodarstva.

Ovaj diplomski rad istražuje važnost i složenost monetarne politike u EU, s posebnim naglaskom na njezinu ulogu i utjecaj na gospodarstvo zemalja članica, te pokušava dati odgovor na istraživačko pitanje „*Je li politika Europske unije harmonizirana*“? U radu će se analizirati institucije elementi provođenja politika Europske monetarne unije, kao i specifičnih elemenata poput *Schengenskog sporazuma* i *Maastrichtskih kriterija*. Nadalje, istražuje se uloga, nositelji i ciljevi monetarne politike taj njezin utjecaj na gospodarsku aktivnosti i inflaciju. Poseban naglasak je stavljen na Republiku Hrvatsku (RH u nastavku) kao najnoviju članicu eurozone, analizirajući sam proces prelaska sa samostalne monetarne politike do preuzimanja eura kao službene valute, te kakav je to utjecaj imalo na domaće gospodarstvo.

Diplomski rad je strukturiran kroz pet ključnih poglavlja. Prvo poglavlje rada odnosi se na metodologiju, gdje su opisane metode koje su korištene prilikom pisanja, sam cilj rada te istraživačko pitanje. U drugom poglavlju pod nazivom *Uloga i značenje institucija i politika EU za zemlje članice*, prikazan je razvoj i nastanak EU i institucije koje djeluju na području EU. U tom dijelu prikazani su i *Maastrichtski kriteriji* te *Schengenski sporazum* i područje Schengena. Treći dio rada odnosi se na monetarni sustav Europske unije gdje je prikazana uloga, nositelji i ciljevi monetarne politike u RH i EU. Također definirana je Europska monetarna unija (EMU u nastavku), njezini ciljevi, institucije te samo provođenje monetarne politike. Prikazana je Europska središnja banka koja je uz Europski sustav središnjih banaka

glavna institucija za provođenje monetarne politike i osiguranje stabilnosti unutar Europske monetarne unije. Definirana je i Hrvatska narodna banka, kao dio ESSB-a te njezini zadaci. Prikazani su i učinci monetarne politike na gospodarsku aktivnost i inflaciju. Poblje je objašnjen pojam kamatne stope, inflacije, novčane mase i deviznog tečaja. Četvrti dio rada odnosi se na monetarnu politiku u uvjetima eurizacije. U tom dijelu rada objašnjen je pojam i vrste eurizacije. Definiran je euro kao jedinstvena valuta na području EU te prednosti i nedostaci, ali i kriteriji za zemlje koje žele uvesti euro kao službenu valutu. U ovom dijelu nešto više je rečeno u uvođenju eura u Republiku Hrvatsku kao službenu valutu, te stanje u zemlji nakon uvođenja eura. Na kraju rad donosi zaključke o trenutnom stanju harmonizacije monetarne politike u EU.

Cilj ovog diplomskog rada je produbiti razumijevanje o monetarnoj politici i načinu na koji harmonizirana monetarna politika unutar EU doprinosi stabilnosti, ekonomskom razvoju država članica, ali i izazovima i specifičnim uvjetima s kojima se suočava.

2. Metodologija rada

Ovo poglavlje prikazuje opis istraživačkog postupka i metode korištene u izradi ovog diplomskog rada. U radu je korištena kombinacija kvalitativnih i kvantitativnih metoda, koristile su se znanstvene metode poput metode sinteze, analize i komparativnih metoda.

Kvalitativni dio rada odnosi se na pregled relevantne literature, politika i zadataka EU u provođenju monetarne politike. Dok kvantitativni dio analize obuhvaća prikupljanje i obradu statističkih podataka iz izvora kao što su ESB, HNB i Eurostat. Podaci koji su korišteni prikupljeni iz sekundarnih izvora, odnosno iz službenih izvještaja EU, akademskih članaka, knjiga i radova koji se bave monetarnom politikom.

Predmet ovoga diplomskog rada je istraživanje uloge i harmonizacije monetarne politike EU te njezinog utjecaja na gospodarstvo zemalja članica. Rad se bavi analizom načina funkcioniranja i zajedničke monetarne politike pod vodstvom ESB. Istražuje i na koji način harmonizacija politika utječe na gospodarstvo zemalja članica, s posebnim naglaskom na izazove, uključujući izazov uvođenja zajedničke valute.

U radu se postavlja istraživačko pitanje: „Je li monetarna politika Europske unije u cijelosti harmonizirana?“

3. Uloga i značenje institucija i politika EU za zemlje članice

Usklađivanje monetarne politike EU jedan je od temeljnih ciljeva i izuzetno kompleksan proces ekonomske integracije unutar eurozone. Ima ključnu ulogu u promicanju ekonomske stabilnosti, podržavanju rasta i osiguravanju da sve zemlje članice imaju koristi od jedinstvenog, kohezivnog političkog okvira, a o čemu će se raspraviti u nastavu rada. Omogućavanjem stabilnog financijskog okruženja, smanjenjem troškova i povećanjem ekonomske konvergencije, usklađivanje monetarne politike podupire gospodarski prosperitet EU-a i njegovih država članica, potičući snažno i jedinstveno europsko gospodarstvo. Pri tome, treba naglasiti uopće važnost integracije EU za zemlje članice. Kako Kandžija i Cvečić (2010) naglašavaju, „Europska unija je nadnacionalna organizacija čiji je cilj jačanje ekonomske integracije i suradnje između zemalja članica¹. Utemeljena je 1. studenog 1993. godine nakon ratifikacije Ugovora u EU od strane tadašnjih dvanaest članica Europske zajednice (EZ): Belgije, Danske, Francuske, Njemačke, Grčke, Irske, Italije, Luksemburga, Nizozemske, Portugala, Španjolske i Ujedinjenog Kraljevstva“ (Kandžija, Cvečić 2010:99).

Europska unija kroz svoje djelovanje želi postići određene ciljeve, a kako stoji na Službenoj stranici (2023) ti ciljevi su:

- očuvanje mira, dobrobiti i vrijednosti stanovnika,
- osiguranje sigurnosti, pravde i slobode među zemljama članicama,
- zaštita okoliša,
- uspostava unutarnjeg tržišta,
- održavanje stabilnosti cijena i gospodarskog rasta, a samim time ostvarivanje održivog razvoja,
- borba protiv diskriminacija,
- jača teritorijalna, ekonomska i socijalna kohezija unutar svojih granica,
- poticanje kulturoloških razlika,
- promicanje ravnopravnosti spolova i socijalne pravde i zaštite,
- uspostava monetarne unije sa zajedničkom valutom eurom.

¹ Zemlje članice Europske unije su: Njemačka, Italija, Francuska, Nizozemska, Španjolska, Irska, Švedska, Belgija, Poljska, Finska, Češka, Danska, Austrija, Luksemburg, Rumunjska, Mađarska, Grčka, Portugal, Slovačka, Bugarska, Slovenija, Litva, Cipar, Hrvatska, Estonija, Malta i Latvija, do 2020. godine i Velika Britanija je bila članica Europske unije.

IRMO (2023) navodi kako je osnovna svrha ujedinjenja stvaranje regionalnog saveza europskih zemalja u kojem članice surađuju kako bi postigle zajedničke ciljeve. Ti ciljevi obuhvaćaju ravnotežu u ekonomskom i društvenom razvoju, visoku stopu zaposlenosti te zaštitu interesa i prava svojih građana. Ovi ciljevi se ostvaruju putem uspostavljanja jedinstvenog unutarnjeg tržišta, osiguranjem sigurnosti i slobodnog kretanja ljudi unutar Europske unije, provođenjem obrambene politike i vanjske sigurnosti te upotrebom zajedničke valute. Zajedničke politike EU, uz „nositelje tih politika“ (institucije EU) imaju veliku važnost za gospodarstva zemalja članica. Ove politike i cjelokupni okvir EU-a olakšavaju integraciju, stabilnost i rast, donoseći višestruke koristi pojedinačnim državama članicama. Osnovni motiv za ovo ujedinjenje je postavljanje EU kao lidera na globalnoj razini putem stvaranja zajedničkog tržišta. Također, EU teži tome da postane mjesto atraktivno za život, s posebnim naglaskom na razvoj socijalnih politika, poticanje napretka manje razvijenih regija unutar zajednice, te brigu o manjinama i ranjivim skupinama. EU temelji se na određenim načelima, a to su: ljudsko dostojanstvo, demokracija, jednakost, sloboda, ljudska prava i vladavina prava (IRMO, 2023). Izvor također naglašava neke od zajedničkih politika Europske unije kojima se nastoje ostvariti postavljeni ciljevi, a to su: 1) ekonomska i monetarna unija, 2) jedinstveno tržište, 3) socijalna politika, 4) kohezijska politika, 5) prometna politika, 6) regionalna politika, 7) potrošačka politika, 8) politika zaštite okoliša, 9) politika tržišnog natjecanja, 10) zajednička poljoprivredna politika.

Nastanak i razvoj EU kroz povijest, kako se navodi na Službenoj stranici Europske unije (2023) dogodio se kroz nekoliko etapa:

- 1945. – 1959. Mir u Europi i početak suradnje – osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik 1951. godine, što je zapravo predstavljalo ključni korak prema očuvanju dugotrajnog mira. Zatim, 1957. godine Ugovorom u Rimu uslijedilo je uspostavljanje Europske ekonomske zajednice, što je označilo početak novog razdoblja i dublje suradnje unutar Europe.
- 1960. – 1969. Lude šezdesete – razdoblje u kojem je došlo do ekonomske ekspanzije, koja je bila potaknuta ukidanjem carinskih barijera za trgovinu između zemalja Europske ekonomske zajednice. Također, postignut je dogovor o zajedničkom nadzoru nad proizvodnjom hrane kako bi se osigurale dovoljne količine hrane za sve.
- 1970. – 1979. Zajednica koja raste – pridružuju se prve nove članice: Danska, Irska i Ujedinjeno Kraljevstvo – 1. siječnja 1973. godine Danska, Irska i Ujedinjena Kraljevina postaju članice, što povećava broj zemalja članica na devet. 1973. godine

dolazi do energetske krize i ekonomskih izazova uzrokovanih Arapsko-izraelskim ratom. Razvijaju se i provode regionalne politike, koje uključuju ulaganja u stvaranje novih radnih mjesta, ulaganje u razvoj infrastrukture u nerazvijenim regijama. Također u ovoj etapi prvi put građani izabiru svoje predstavnike u Europskom parlamentu.

- 1980. – 1989. Mijenja se lice Europe – pad komunizma – ova etapa donosi borbu za prava radnika kroz štrajkove, osim toga donosi pad komunističkog režima, ali i ulazak Grčke, Španjolske i Portugala u Europsku zajednicu.
- 1990. – 1999. Europa bez granica – 1993. počinje razvoj jedinstvenog tržišta, koji naglašava „četiri slobode“ kretanja, a to su: novac, ljudi, robe i usluge. Osim toga za ovu etapu važno je naglasiti Ugovor iz Maastrichta koji je potpisan 7. veljače 1992. godine, njime je službeno nastala Europska unija i koji sadrži jasna pravila o odnosima među zemljama. Osim toga Europska unija uvodi službenu valutu: euro, a Austrija, Finska i Švedska postaju članice EU.
- 2000. – 2009. Daljnje proširenje – razdoblje u kojem počinje zajednička borba zemalja protiv kriminala. Bugarska, Cipar, Češka, Estonije, Latvija, Litva, Malta, Mađarska, Slovačka, Slovenija, Poljska i Rumunjska postaju članice EU. Važno je naglasiti da je u ovoj etapi 2008. godine, kako cijeli svijet tako i EU zahvatila velika gospodarska kriza.
- 2010. – 2019. Desetljeće izazova – u ovoj etapi Europa se suočava s ozbiljnim posljedicama globalne ekonomske krize. Godine 2012., Europska unija dobila je Nobelovu nagradu za mir, zbog njezina doprinosa očuvanju stabilnosti i mira. Nesigurnost i sukobi u različitim dijelovima svijeta dovode do velikih migracija, mnogi ljudi svoju sigurnost i dom traže u Europi. Europska unija 2013. dobiva novu članicu, Hrvatska se pridružuje članstvu, međutim 2016. godine Ujedinjeno Kraljevstvo raspisuje referendum i izražava želju za izlaskom iz EU.
- Od 2020. do danas Ujedinjen i otporan EU – ovo razdoblje zabilježila je borba protiv pandemije bolesti COVID-19, koja je osim velikih smrtnih gubitaka, dovela i do usporavanja gospodarskog rasta Europe. Ujedinjeno Kraljevstvo 2020. godine izlazi iz Europske unije. U veljači 2022. godine dolazi do napada Rusije na Ukrajinu, koju EU oštro osuđuje i donosi sankcije protiv Rusije, a Ukrajini pruža humanitarnu, vojnu, financijsku i drugu pomoć.

Simboli po kojima je Europska unija prepoznatljiva (IRMO 2023):

- europska zastava – 12 zlatnih zvijezda poslaganih u krug na plavoj podlozi,
- europska himna – „Oda radosti“ koju je napisao L. von Beethoven,
- europska putovnica – koristi se od 1985. godine,
- Dan Europe – obilježavanje dana je 9. svibnja,
- moto Europske unije – „ujedinjeni u različitosti“,
- europske vozačke dozvole – u zemljama se koriste od 1996. godine,
- euro – zajednička valuta od 2002. godine,
- Schengenski sporazum – kontrole na granicama među zemljama članicama su ukinute.

Na Službenoj stranici Europske unije (2023) stoji kako institucionalna organizacija Europske unije prikazuje jedinstvenost, dok se njezin mehanizam donošenja odluka konstantno razvija. Unutar različitih dijelova EU-a postoji sedam ključnih europskih institucija, te još sedam tijela koja čine Europsku uniju, uz preko 30 decentraliziranih agencija. Zajednička zadaća institucija je rješavanje pitanja koji su od općeg značaja za Europsku uniju i njezine građane.

Kersan – Škabić (2012) navodi kako su ključne institucije Europske unije:

- Europski parlament – osnovan je 1952. godine, predstavlja predstavničko i zakonodavno tijelo Europske unije, zajedno s Vijećem Europe čini zakonodavnu, nadzornu i proračunsku vlast. Ima sjedišta u Strasbourgu, Luxembourg i Bruxellesu. Izbori za parlament održavaju se svakih pet godina, na izborima sudjeluju glasači zemalja članica, dok se predsjednik parlamenta bira svake dvije i pol godine. Broj zastupnika u parlamentu određuje se na temelju broja stanovnika pojedine zemlje. Najviše zastupnika dolazi iz Njemačke, Francuske, Poljske, Italije i Španjolske, dok zemlje poput Malte, Luksemburga i Cipra imaju manji broj zastupnika.
- Europsko vijeće – osnovano je 1974. godine, dok je služeni status steklo 1992. godine, sjedište mu je u Bruxellesu. Europsko vijeće ima ulogu određivanja prioriteta i političkog smjera EU, rješava osjetljiva pitanja, brine se za sigurnosnu i vanjsku politiku, zaduženo je za postavljanje osoba na visokim položajima u institucijama Europske unije. Europsko vijeće čine predstavnici država (vlada) članica EU, oni sami biraju predsjednika vijeća svake dvije i pol godine.
- Vijeće Europske unije – osnovano je 1958. godine, kao Vijeće Europske ekonomske zajednice, sjedište mu je u Bruxellesu. Zajedno s Europskim parlamentom donosi zakonodavstvo i organizira politiku EU. Članove čine ministri država članica ovisno o

području o kojemu se raspravlja. Vijećem presjedaju zemlje članice, koje se izmjenjuju svakih šest mjeseci.

- Europska komisija – osnovana je 1958, sjedište je u Bruxellesu. Zadaća joj je promicati interese Europske unije kroz predlaganje i provođenje politike i zakonodavstva te izrada godišnjih proračuna i nadgledanje potrošnje sredstava. Europska komisija predlaže zakonodavstvo o kojem odluku donose Vijeće i Parlament. Vodstvo komisije čine povjerenici iz zemalja članica, odnosno iz svake zemlje po jedna osoba. Na čelu komisije je predsjednik kojeg predlažu čelnici Europskog vijeća, a izabran bude ukoliko dobije podršku većine u Europskom parlamentu.

Osim navedene četiri institucije na Službenoj stanici Europske unije (2023) navedene su institucije i tijela koja nadopunjuju rad glavnih institucija, a to su:

- Sud Europske unije – osnovan je 1952, sjedište mu je u Luxembourg. Njegova zadaća je osigurati poštivanje i jednaku primjenu i tumačenje prava Europske unije u svim zemljama članicama. Članove suda čini 11 nezavisnih odvjetnika i jedan sudac iz svake zemlje.
- Europska središnja banka – osnovana je 1998. godine, sjedište ima u Frankfurtu. Glavna zadaća joj je provođenje monetarne politike i održavanje stabilnosti cijena. Članovi su guverneri centralnih banaka zemalja članica te predsjednik i potpredsjednik. Nešto više o središnjoj banci napisano je u sljedećem poglavlju.
- Europski revizorski sud - osnovan je 1977. godine, sjedište mu je u Luxembourg. Ima ulogu upravljanja financijama, provjere korištenja i prikupljanja financijskih sredstava u EU. Članove određuje Vijeće svakih šest godina, dok oni međusobno određuju predsjednika.
- Europska služba za vanjsko djelovanje – tijelo Europske unije, osnovano 2011. godine, sa sjedištem u Bruxellesu. Predstavlja diplomatsku službu koja se osim diplomatskim odnosima bavi i provođenjem sigurnosne i vanjske politike
- Europski gospodarski i socijalni odbor – osnovan je 1975. godine, sjedište mu je u Bruxellesu. Predstavlja savjetodavno tijelo čija je zadaća brinuti se i predstavljati organizacije poslodavaca i radnika, također promiče vrijednost integracija i participativnost Europske unije.
- Europska odbor regija – osnovana je 1994., sa sjedištem u Bruxellesu. Predstavlja savjetodavno tijelo čija je zadaća zastupanje lokalnih i regionalnih europskih tijela,

također savjetuju Europsku komisiju, Europski parlament i Vijeće Europe u donošenju odluka i zakonodavstva vezanih za regionalnu i lokalnu upravu.

- Europska investicijska banka – osnovana je 1958. godine, ima sjedište u Luksemburgu. Glavna zadaća joj je financiranje projekata, pozajmljivanje sredstava državama, ali i briga za okoliš, inovacije, klimu, razvoj i koheziju.
- Europski ombudsman – osnovan je 1995. godine, ima sjedište u Strasbourgu. Predstavlja nepristrano i neovisno tijelo koji se bavi istraživanjem pritužbi na službe, tijela, agencije i institucije Europske unije, također bavi se istraživanjem vezanim za demokraciju, nepravilne postupke, nepravедnost, zlouporabu ovlasti i slično.
- Europski nadzornik za zaštitu podataka – tijelo Europske unije koje je osnovano 2004. godine, ima sjedište u Bruxellesu. Zadaća mu je nadzirati tijela i institucije EU s ciljem utvrđivanja poštivanja pravila o privatnosti stanovnika prilikom obrade podataka.
- Europski odbor za zaštitu podataka – osnovan 2018. godine, predstavlja neovisno tijelo koje bavi se zaštitom podataka u cijeloj Europskoj uniji.

Osim institucija i tijela Europske unije postoje i četiri međuinstitucijske službe čija je zadaća potpomagati rad agencija, tijela i institucija Europske unije. Međuinstitucijske službe su:

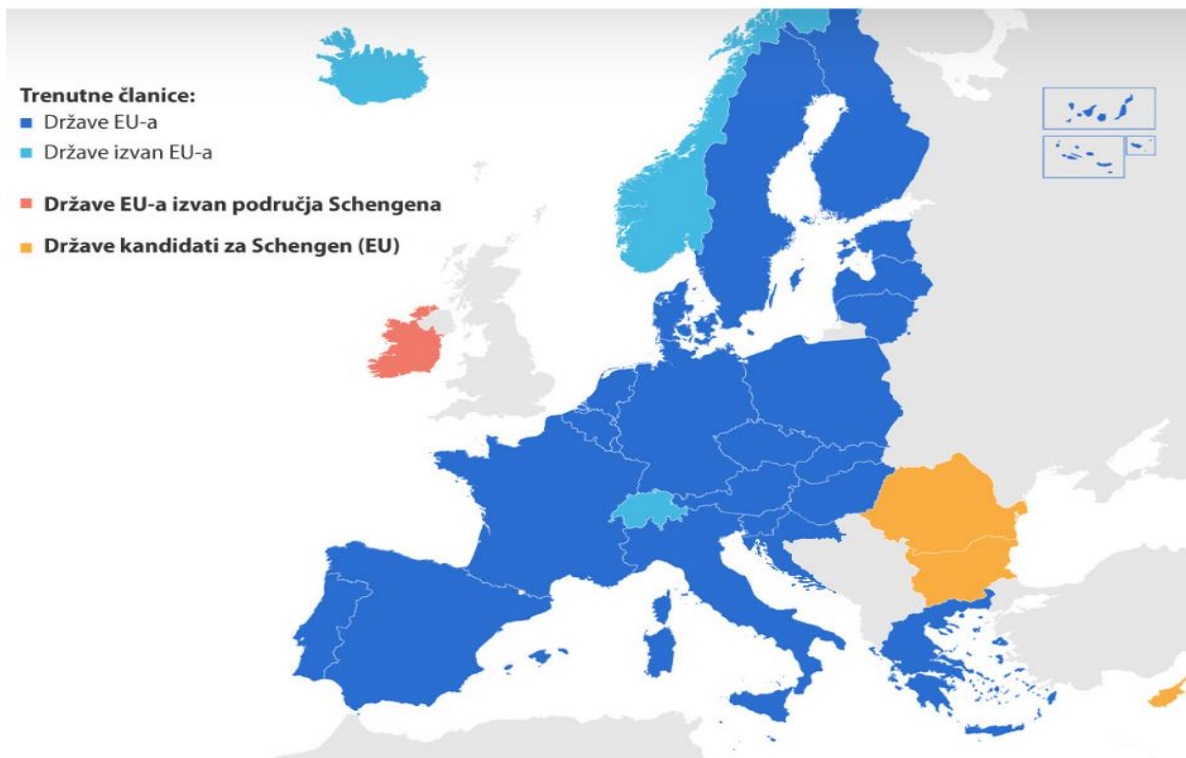
- Tim za hitne računalne intervencije,
- Europska škola za javnu upravu,
- Europski ured za odabir osoblja,
- Ured za publikacije.

3.1.Schengenski sporazum

Schengenski sporazum i monetarna politika EU, koja uključuje korištenje eura u zemljama članicama, dvije su ključne komponente integracije u EU, od kojih svaka služi posebnim svrhama, ali zajednički pridonosi širim ciljevima ekonomske kohezije, mobilnosti i stabilnosti unutar EU i zemalja članica. Schengenski sporazum olakšava slobodno kretanje ljudi kroz većinu europskih zemalja ukidanjem graničnih kontrola između država članica. Time se stvara područje u kojem ljudi mogu slobodno putovati bez provjera putovnica na unutarnjim granicama, promičući lakše putovanje, turizam i mogućnosti prekograničnog rada. Schengenski sporazum potpisan je 14. lipnja 1985. godine, a EUR – Lex (2023) navodi kako su Belgija, Luksemburg, Njemačka, Francuska i Nizozemska potpisivanjem Sporazuma

donijele odluku o postupnom ukidanju kontrola na njihovim unutarnjim granicama. Samim time omogućile su slobodu kretanja stanovnika zemalja članica EU, kao i pojedinih država koje nisu članice EU. Dio Schengenskog prostora čini 27 zemalja od kojih su 23 članice Europske unije, osim njih tu su Lihtenštajn, Norveška, Island i Švicarska. Bugarska, Cipar i Rumunjska pokrenule su postupak pristupanja Schengenskom prostoru međutim još nisu zadovoljiti sve kriterije, dok jer Irska odlučila zadržati granicu i ne ulaziti u Schengenski prostor. Države koje izraze želju za članstvo u Europskoj uniji obvezuju se prihvatiti pravnu schengensku stečevinu. Granične kontrole unutar tih država ukidaju se odlukom Vijeća, ali tek kada zadovolje svi uvjeti. Neki od uvjeta su preuzimanje odgovornosti vezanih za nadzor granica izvan Europske unije, pridržavanje pravila kao što su nadzor kopnenih, zračnih i morskih granica, suradnja s drugim zemljama članicama i korištenje Schengenskog informacijskog sustava. U nastavku na slici 1 prikazano je područje Schengena.

Slika 1: Područje Schengena

Izvor: autorica preuzela gotovo grafičko rješenje iz: Europski parlament (2023)

Schengenskim sporazumom prestaju postojati granične kontrole među zemljama članicama, međutim ipak postoje izuzeci od ovog pravila. Kako navodi Europski parlament (2023), postoje slučajevi koji zahtijevaju pojačani nadzor, tada nadležna tijela ljude mogu zaustaviti

na ili u blizini granice. Ovakvim situacijama nastoji se boriti protiv suzbijanja kriminala i povećanja sigurnosti građana.

Republika Hrvatska u Schengenski prostor ušla je 1. siječnja 2023. godine, kada su ukinute granične kontrole na kopnenim i morskim granicama, dok se za granične prijelaze za zračni promet čekalo do 26. ožujka 2023. godine. Međutim, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2023) ističe kako je proces pristupanja Schengenskom prostoru počeo davno prije. Republika Hrvatska je osnovu za pristup stekla samim ulaskom u Europsku uniju 1. srpnja 2013. godine, međutim spremnost Republike Hrvatske na pristup predana je Europskoj komisiji 12. ožujka 2015. godine. Kroz ovaj proces kojeg izvor navodi kao najrigorozniji i opsežniji Republika Hrvatska morala je ispuniti 281 zahtjev vezan uz tehničke preporuke, njih čak 145 odnosilo se samo na zaštitu vanjske granice za koje je uloženo više od 220 milijuna eura koji su odobreni iz europskih fondova. Nakon svih ispunjenih uvjeta 8. prosinca 2022. godine donesena je jednoglasna odluka od ulasku Republike Hrvatske u Schengenski prostor.

Bitno je naglasiti kako i Schengenski sporazum i euro uklanjaju prepreke „potpunijoj“ integraciji (harmonizaciji) EU. Naime, Schengen uklanja fizičke granice, dok euro uklanja prepreke razmjene valuta potičući dublju gospodarsku (ali i „ostalu“) integraciju kroz „neometano kretanje ljudi i kapitala“. Slobodno kretanje unutar Schengena podupire usklađenu gospodarsku politiku koju olakšava zajednička valuta. S ljudima koji se slobodno kreću, usklađivanje gospodarskih uvjeta u regijama postaje izvedivije, podupirući ciljeve monetarne politike ESB-a. Euro pomaže stabilizirati gospodarstva smanjenjem transakcijskih troškova povezanih s razmjenom valuta i zaštitom od nestabilnosti tečaja. Schengen to pojačava omogućavanjem prekograničnih gospodarskih aktivnosti koje nadopunjuju pogodnosti jedinstvene valute. I ono što je jako važno, budući da monetarna politika ima za cilj ekonomsku ravnotežu, fiskalni transferi podržani politikama EU-a također osiguravaju raspodjelu resursa za podršku regijama koje imaju koristi od mobilnosti Schengena, pomažući sveukupnu gospodarsku sinkronizaciju. U nastavku se objašnjavaju tzv. Maastrichtski kriteriji koji su izuzetno važni za temu ovog diplomskog rada, posebice u vidu harmonizacije ekonomskih politika EU.

3.2.Maastrichtski kriteriji u Europskoj uniji

Kriteriji iz Maastrichta, također poznati kao kriteriji konvergencije, ključni su ekonomski zahtjevi koje zemlje članice EU moraju ispuniti kako bi prihvatile euro kao svoju valutu. Ipak, njihovo značenje za zemlje članice i njihovo gospodarstvo puno je dublje od samo „uvođenja eura“, o čemu će biti više riječi i u nastavku poglavlja. Ovi su kriteriji usvojeni Ugovorom iz Maastrichta, pa su ujedno i poznati pod tim imenom, a koji je potpisan 1992. godine i koji je, praktički, doveo do stvaranja EU-a. Svi kriteriji ključni su za osiguranje stabilnosti i integracije ekonomske i monetarne unije EU. Kandžija i Cvečić (2010) naglašavaju, kako se tim ugovorom uvodi takozvano „građanstvo Unije“ kojim se jačaju interesi i povećavaju prava stanovnika EU.

Kako je ranije istaknuto, ovi su kriteriji poznati i kao kriteriji konvergencije. Naime, izvor navodi kako „kriteriji, temeljeni na ekonomskim pokazateljima, koje države članice EU moraju ispuniti da bi ušle u eurozonu i koje moraju nastaviti poštovati nakon što uđu, nameću kontrolu nad inflacijom, javnim dugom i deficitom, stabilnost tečaja i konvergenciju kamatnih stopa. Kriteriji konvergencije definirani su u članku 121. Ugovora o osnivanju Europske zajednice, određuje područje koje se ne smije prekoračiti:

1. stabilnost cijena - stopa inflacije u određenoj državi članici ne smije prelaziti za više od 1,5 postotnih bodova stopu inflacije u tri države članice koje je najbolje ostvaruju stabilnost cijena;
2. javne financije:
 - godišnji proračunski deficit ne smije prelaziti 3% BDP-a
 - državni dug ne smije prelaziti 60% BDP-a;
3. tečaj - zemlje koje žele postati članice ne smiju devalvirati svoju valutu;
4. dugoročne kamatne stope - ne smiju biti više od 2% veće od onih u tri države članice koje najbolje ostvaruju stabilnost cijena“ Inee (2021)

Zahtijevajući niske i stabilne stope inflacije, kriteriji iz Maastrichta pomažu osigurati da zemlje koje ulaze u eurozonu imaju slične razine stabilnosti cijena. To je ključno za sprječavanje neslaganja koja bi mogla destabilizirati područje jedinstvene valute. Upravo oko ovog kriterija bilo je najviše rasprava prije uvođenja eura u Hrvatsku zbog velikih ekonomskih poremećaja i, posljedično, visoke inflacije. Ipak, bitno je naglasiti kako je inflacija u tom vremenu, nažalost, bila „opći“ problem svih zemalja članica EU (i svijeta), pa

je izuzeta kao „problem“ hrvatskog gospodarstva. Jako je važno naglasiti kako kriteriji provode fiskalnu disciplinu postavljanjem ograničenja proračunskih deficita i javnog duga, sprječavajući prekomjerno zaduživanje države koje bi moglo ugroziti financijsku stabilnost u eurozoni. Ujedno osiguravaju da su gospodarstva dovoljno konvergirana, što znači da su ekonomski usklađena i da mogu učinkovito funkcionirati u okviru jedinstvene monetarne politike. Ova konvergencija smanjuje ekonomske razlike koje bi inače mogle uzrokovati probleme unutar same EU. Ispunjavanje ovih kriterija jača povjerenje ulagača u stabilnost i pouzdanost eura kao valute, pridonoseći stabilnom financijskom okruženju. U konačnici, pridržavanje ovih kriterija pokazuje političku i gospodarsku predanost dubljoj integraciji i suradnji unutar EU. Oni osiguravaju da su zemlje članice ekonomski spremne za pridruživanje eurozoni, povećavajući otpornost i vjerodostojnost eura, potičući održivi rast i jačajući cjelokupno jedinstvo i gospodarsko zdravlje EU. Upravo ispunjavanje ovih kriterija i daljnja integracija Hrvatske u EU dokazana je u vremenima nedavnih ekonomskih poremećaja čime je značenje EU bilo gotovo „presudno“ za gospodarsku stabilnost RH (kontrola inflacije, izdašna financijska sredstva koja „amortiziraju“ poremećaje – NPOO i slično).

4. Monetarni sustav Europske unije

EU donosi niz zajedničkih politika osmišljenih za promicanje integracije, osiguranje stabilnosti i povećanje dobrobiti svojih država članica. Te politike pokrivaju brojna područja, odražavajući širinu i opseg ciljeva EU-a i osiguravajući koordiniran pristup regionalnim i globalnim izazovima. Europska monetarna unija je skupina zemalja unutar EU koje su dogovorile zajedničku upotrebu jedinstvene valute i koordinaciju svojih monetarnih politika s ciljem postizanja stabilnosti i rasta unutar jedinstvenog tržišta. U okviru EMU, zemlja članica „odustaje“ od vlastitih nacionalnih valuta i prenose ovlasti za vođenje monetarne politike na zajedničku instituciju u ovom slučaju Europsku središnju banku. Monetarna unija olakšava trgovinu među članicama, smanjuje transakcijske troškove eliminira rizike povezane s promjenama tečajeva između nacionalnih valuta. Međutim članice gube autonomiju nad vlastitom monetarnom politikom, što znači da ne mogu samostalno prilagođavati kamatne stope ili tiskati novac prema svojim ekonomskim potrebama. U nastavku u tablici 1. prikazane su temeljne komponente EMU- a prema Kotarski (2015).

Tablica 1. Komponente EMU-a

	Monetarna politika	Fiskalna politika		Ostale srodne politike
Što pokriva?	Cjenovna stabilnost odnosi se na postavljanje kamatnih stopa koje omogućavaju stopu inflacije oko 2%	Javna potrošnja financirana oporezivanjem i zaduživanjem	Prikupljanje poreza	Odlučivanje vezano za tržište rada, mirovina, školstva, zdravstva i slično.
Tko upravlja?	Europska središnja banka i nacionalne banke zemalja članica	Predstavnici vlada zemalja članica i Europska komisija koja provodi politiku nadzora nad razinom javnog duga i fiskalnog deficita	Predstavnici vlada zemalja članica	Predstavnici vlada zemalja članica, dok EU koordinira i daje preporuke

Izvor: Kotarski (2015)

Nadalje, Kandžija i Cvečić (2010) navode kako se EMU temelji na 5 uzastopnih ugovora: Rimskom ugovoru (1957.), Ugovoru iz Maastrichta (1992.), Ugovoru iz Amsterdama (1997.), Ugovoru iz Nice (2001.) i Lisabonskom ugovoru, Uz dodatak Jedinog europskog akta iz 1986. godine. Ovi ugovori ističu da se povijest EMU-a treba promatrati kroz nekoliko ključnih aspekata: povijest ekonomske i monetarne integracije, završne uvjete za ulazak u EMU, razvoj Europske unije prema ekonomskoj uniji, prijelaz na jedinstvenu valutu te očekivanja vezana uz tu valutu.

Drugi važni elementi u razvoju EMU-a odnose se na uvjete za pristup ključnim fazama ostvarenja ekonomske monetarne. To uključuje stabilnost cijena konsolidaciju financija i ekonomsku konvergenciju koja je neophodna za osiguranje monetarne stabilnosti. Nominalni kriteriji konvergencije objedinjuju fiskalne (proračunski deficit i javni dug) i monetarne faktore (stabilnost cijena, stabilnost među valutama i kamatnoj stopi) kao preduvjet za uvođenje jedinstvene valute. Uz to zemlje koje žele uvesti euro moraju prilagoditi svoje pravne sustave zahtjevima EMU-a. Treći ključni element uključuje ekonomske politike i unutarnje europsko tržište. Unutarnje tržište teži ekonomskoj integraciji i podrazumijeva sljedeće: Uklanjanje barijera u trgovanja među zemljama EU-a, povećanje resursa, razvoj kohezijskih i strukturalnih fondova, a sve to zbog jačanja makroekonomske koordinacije u EU i razvoja ekonomske i socijalne kohezije. Ekonomske politike moraju slijediti određena pravila, uključujući:

- zabranu povlaštenog financiranja javnih vlasti,
- zabranu autonomnog financiranja zemalja članica koje su u proračunskim problemima,
- izbjegavanje prekomjernog proračunskog deficita većeg od 3% BDP-a.

Idući ključni element u razvoju EMU-a Kandžija i Cvečić (2010) navode je sam proces realizacije monetarne unije, koji počinje u travnju 1994. godine. Europska komisija tada je osnovala radnu skupinu s ciljem istraživanja praktičnih elemenata prijelaza na zajedničku valutu. Zadatak skupine bio je sveobuhvatno procijeniti praktična pitanja vezana uz uvođenje jedinstvene valute te razviti tehničke prijedloge za rješavanje ključnih izazova, uključujući:

- prilagodbe financijskom sektoru
- utjecaj na industrijska i trgovačka poduzeća,
- utjecaj na cijene roba i usluga,
- posljedice za građane,
- obavještanje građana i uzimanje u obzir njihovih potreba,

Nadalje navode kako Monetarna unija nije počela funkcionirati odmah nakon potpisivanja ugovora, njezin razvoj prošao je kroz tri etape. Etape razvoja i njihova obilježja opisana su u nastavku u tablici 2.

Tablica 2. Tri etape stvaranja EMU-a

PRVA ETAPA 1.7.1990.	DRUGA ETAPA 1.1.1994.	TREĆA ETAPA 1.1.1999.
<ul style="list-style-type: none"> ✓ potpuna sloboda tijeka kapitala (1990.) ✓ povećana suradnja središnjih banaka i slobodna uporaba ECU-a ✓ pojačano usklađivanje gospodarske, monetarne i fiskalne politike u EU ✓ ratifikacija Ugovora o EU i dovršenje jedinstvenog tržišta 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ osnivanje EMI-a (preteče ESB-a) ✓ zabrana financiranja proračunskog deficita iz monetarnih izvora ✓ povećanje koordinacije monetarnih politika ✓ jačanje gospodarske konvergencije ✓ proces osamostaljivanja nacionalnih središnjih banaka, zaključno do osnivanja ESB-a ✓ pripreme za treću etapu 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nepovratno fiksiranje stopa konverzije ✓ primjena jedinstvene monetarne politike ESB-a ✓ uvođenje ERM II unutar EU ✓ uvođenje eura ✓ pokretanje Pakta o stabilnosti i rastu

Izvor: Kandžija, Cvečić (2010;994)

Naglašavaju kako su učinci zajedničke valute koji utječu na prosperitet i stabilizaciju, neizostavni faktor stvaranja EMU-a, odnosno kao faktor koji utječe na povećanje rada, zaposlenosti, međunarodne stabilnosti i učinkovitiji rad jedinstvenog tržišta. EMU broji 20 država članica koje su se ulaskom u EU obavezale na uvođenje zajedničke valute i ulazak u Eurozonu, redosljed širenja EMU-a prikazan je u Tablici 3 u nastavku.

Tablica 3. Širenje ekonomske i monetarne unije

Godina	Broj članica	Države članice
1999.	11	Austrija, Belgija, Francuska, Italija, Finska, Irska, Luksemburg, Portugal, Španjolska, Nizozemska, Njemačka
2001.	12	Grčka
2007.	13	Slovenija
2008.	15	Cipar i Malta
2009.	16	Slovačka
2011.	17	Estonija
2014.	18	Latvija
2015.	19	Litva
2023.	20	Hrvatska

Izvor: izrada autorice prema podacima ESB-a

Neke zemlje EU-a, poput Danske i Švedske, odlučile su ne ući u eurozonu, zadržavajući svoje nacionalne valute, dok ostale zemlje kandidati za članstvo u eurozoni moraju ispuniti stroge kriterije konvergencije kako bi mogli uvesti euro, kao službenu valutu. Kao glavne ciljeve Europske monetarne unije Scheinert (2024) ističe:

- stabilnost cijena - osiguravanje niske inflacije u eurozoni,
- fiskalna disciplina - smanjenje proračunskog deficita te održavanje niske razine javnog duga,
- ekonomska konvergencija - usmjeravanja zemalja članica prema većoj ekonomskoj integraciji sličnijim ekonomskim politikama.

Europska monetarna unija zemljama omogućava brojne prednosti, poput eliminacije valutnih rizika unutar eurozone, smanjenje transakcijskih troškova i povećanja transparentnosti cijena. Međutim izazovi uključuju različite ekonomske uvjete među zemljama članicama i nemogućnost pojedinačnih zemalja da samostalno prilagođavaju svoju monetarnu politiku u skladu s nacionalnim potrebama.

Grgić, Bilas i Šimović (2006) navode kako monetarnu politiku za zemlje članice europske i monetarne unije provodi ESB, pri čemu pojedine članice ne mogu samostalno upravljati vlastitom monetarnom politikom. Glavni cilj monetarne politike ESB-a je osiguranje

stabilnosti cijena. Prema ugovoru iz Maastrichta, središnje banke zemalja članica europske monetarne unije morale su postići visok stupanj neovisnosti kako bi postale dio europskog sustava središnjih banaka i omogućile svojoj zemlji ulazak u europsku monetarnu uniju. Nadalje navode kako se neovisnost Europske središnje banke temelji na nekoliko aspekata:

- institucionalna neovisnost - nacionalne središnje banke moraju uživati visok stupanj neovisnosti unutar Upravnog vijeća ESB-a,
- operativna neovisnost – ESB ima potpunu slobodu u odabiru i primjeni monetarnih instrumenata,
- osobno neovisnost – članovi Upravnog vijeća imaju duge i neopozive mandate,
- financijska neovisnost - neovisne nacionalne središnje banke jedine su upisale pa pitao ESB-a.

4.1. Uloga, nositelji i ciljevi monetarne politike u RH i EU

Kako se i ranije navodi, ESB je ključan nositelj monetarne politike EU. Sama svrha ove politike je koordinirati donošenje ekonomske politike kako bi se osigurala stabilnost i rast unutar EU. Za zemlje eurozone to uključuje usvajanje eura i pridržavanje monetarne politike ESB. Općenito, uključuje fiskalnu koordinaciju i okvire gospodarskog upravljanja osmišljene za poboljšanje ekonomske otpornosti i konvergencije. „Monetarnu politiku čine odluke koje središnje banke donose kako bi utjecale na cijenu i dostupnost novca u gospodarstvu. Kada je riječ o europodručju, najvažnija se takva odluka ESB obično odnosi na ključne kamatne stope. Svaka promjena tih stopa utječe na kamatne stope po kojima poslovne banke obračunavaju kamate na pozajmljeni novac. Drugim riječima, ta odluka utječe na osobnu potrošnju i poslovna ulaganja. Cilj je monetarne politike ESB-a održavanje stabilnosti cijena, odnosno održavanje inflacije na razini od 2 % u srednjoročnom razdoblju. ESB time podupire opće gospodarske politike EU-a, čiji su ciljevi puna zaposlenost i gospodarski rast. Naše kamatne stope jedan su od instrumenata kojima se služimo u monetarnoj politici. Svojem instrumentariju posljednjih smo godina dodali nove instrumente zbog velikih promjena u gospodarstvu koje su otežale održavanje stabilnosti cijena“ (Europska središnja banka, 2021). Pri tome, ESB je, kako ističe Radošević (2018) uspostavljena kao centralna banka za sve članice europske monetarne unije. Rakić i Sabol (2024) navode da su za provođenje monetarne politike u europskoj monetarnoj uniji zadužene su sljedeće institucije:

- Europski sustav središnjih banaka
- Europska središnja banka
- Gospodarski i financijski odbor
- Euroskupina
- Vijeće za ekonomske i financijske poslove (Ecofin).

Važno je naglasiti kako je glavna institucija za provođenje monetarne politike Eurosustava u Republici Hrvatskoj Hrvatska narodna banka (HNB). HNB je središnja banka Republike Hrvatske, i od 1. siječnja 2023. godine dio je ESSB-a i Eurosustava. Stabilnost cijena i financijskog sustava je glavni cilj HNB-a. Na čelu se banke nalazi se guverner koji organizira rad, upravlja poslovanjem, zastupa i predstavlja HNB. Iz Hrvatske narodne banke (2023) navode, kako osim provođenja europske monetarne politike, HNB ima i druge zadatke:

- izvršavanje deviznih transakcija,
- osiguravanje neometanog funkcioniranja platnog prometa,
- upravljanje međunarodnim pričuvama i imovinom HNB-a,
- izdavanje elektroničkog novca,
- devizno poslovanje,
- izdaje i oduzima odobrenja i suglasnosti za poslovanje kreditnih institucija, kreditnih unija, pružatelja platnih usluga, izdavatelj elektroničkog novca, platnih sustava i deviznog poslovanja,
- provodi nadzor nad kreditnim institucijama, kreditnim unijama, pružateljima platnih usluga, izdavateljima elektroničkog novca i platnim sustavima,
- obavlja poslove sanacije kreditnih institucija u okviru jedinstvenog nadzornog i sanacijskog mehanizma,
- otvara račune i obavlja platni promet za kreditne institucije te odobrava kredite kreditnim institucijama,
- obavlja poslove fiskalnog agenta za RH,
- donosi podzakonske propise za poslove iz svoje nadležnosti,
- provodi makrobonitetnu politiku s ciljem očuvanja stabilnosti financijskog sustav,
- izdaje kovani novac eura uz odobrenje ESB-a.

4.2. Provođenje monetarne politike

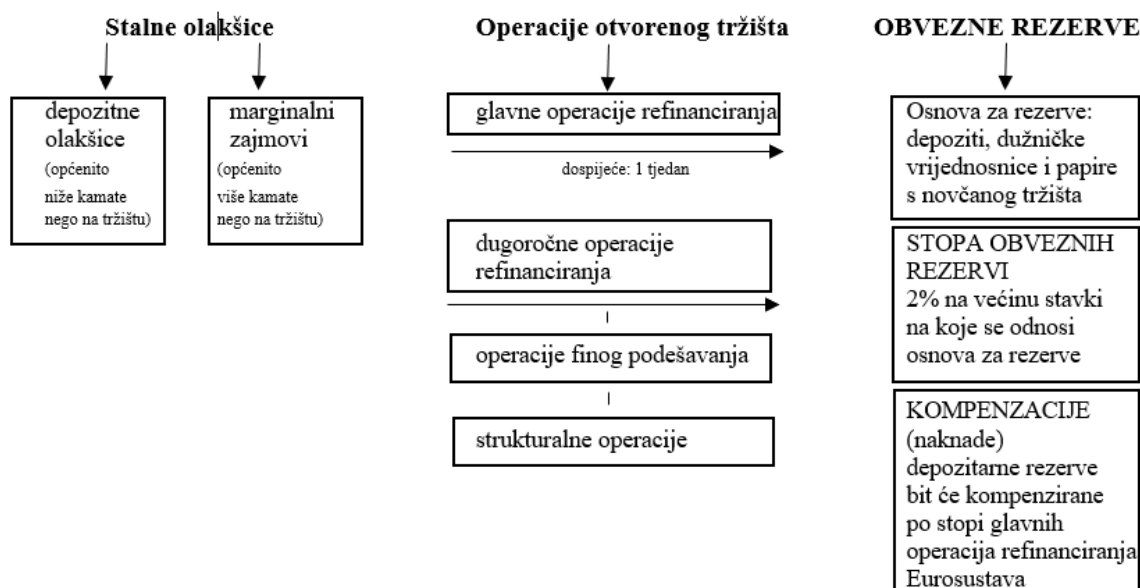
Monetarnu politiku provodi središnja banka uz pomoć nacionalnih središnjih banaka (NSB) zemalja članica Eurozone. Hrvatska narodna banka (2024) navodi kako se provođenje monetarne politike Eurosustava zasniva se na dva principa:

- odluke donosi Upravno vijeće ESB-a,
- odluke provode NSB-ovi zemalja članica EU-a čija je valuta euro.

Europska središnja banka za provođenje monetarne politike služi se određenim instrumentima. Kandžija i Cvečić (2010) ističu kako ESB nadzire ponudu novca i kamatnih stopa te provodi monetarnu politiku uz pomoć sljedećih instrumenata:

- stalnih olakšica - one služe za upravljanje likvidnošću u slučaju neravnoteže u bankarskim trezorima. One omogućuju opskrbu ili povlačenje likvidnosti na dnevnoj ili preko noćnoj razini te utječu na kretanje dnevnih kamatnih stopa. Kada banka nema dovoljno likvidnosti, ima mogućnost refinancirati se po kamatnoj stopi koja je više od tržišne, to se još naziva marginalna olakšica. S druge strane, hv ukoliko banka hv posjeduje višak likvidnosti, može ga položiti u ESB po kamatnoj stopi koja je niža od tržišne, zahvaljujući depozitnim olakšicama,
- operacija otvorenog tržišta – instrumenti ESB-a koji globalno utječu na bankarsku likvidnost putem kupnje i prodaje vrijednosnih papira. Operacije omogućavaju kontrolu kamatnih stopa, ostvarivanje monetarnih ciljeva i održavanje likvidnosti. To postiže kroz operacije finog podešavanja, operacije refinanciranja i strukturne operacija.
- obveznim rezervama – instrumenti koji se koriste za stabiliziranje kamatnih stopa na tržištu novca, upravljanje strukturnom nestašicom likvidnosti i podršku monetarnoj politici. Predstavljaju obavezna sredstva koja kreditne institucije moraju držati kod središnje banke.

Slika 2 Instrumenti monetarne politike ESB-a

Izvor: Kandžija, Cvečić (2010)

Iz Europske središnje banke (2024) naglašavaju kako im je glavna težnja stabilnost cijena, te ističu to kao najvažniju zadaću monetarne politike kojom se utječe na gospodarski i ekonomski rast i zapošljavanje. Naglašavaju kako su kamatne stope jedan od instrumenata kojim se najviše služe u provođenju monetarne politike, međutim velike promjene u gospodarstvu zahtijevaju i nove pristupe. Navode kako su uveli četiri nova instrumenta za upravljanje monetarnom politikom, a to su

- „naše negativne kamatne stope, kojima potičemo banke da pozajmljuju po niskim stopama tako da je pozajmljivanje jeftino za građane i poduzeća
- naše »smjernice buduće monetarne politike«, u kojima objašnjavamo svoje namjere povezane s budućom monetarnom politikom ovisno o kretanjima u gospodarstvu
- naši programi kupnje vrijednosnih papira, koji potiču pozajmljivanje, trošenje i ulaganje u gospodarstvo
- naše »ciljane operacije dugoročnijeg refinanciranja«, u kojima pozajmljujemo novac bankama po vrlo povoljnim kamatnim stopama ako one taj novac pozajmljuju građanima i poduzećima.

Iako je svaki od naših instrumenata učinkovit na svoj način, djeluju zajedno i međusobno jačaju učinke.“ (Europska središnja banka 2024). Nadalje ESB iznosi najnovije odluke o monetarnoj politici donesene 18. srpnja 2024, u odluci stoji da će tri ključne kamatne stope ostati iste, odnosno neće se mijenjati te da će uvjeti financiranja ostati restriktivni. Navode kako inflacija varira iz mjeseca u mjesec no da se približava ciljanoj stopi od 2%, upravo iz toga razloga kamatne stope će ostati restriktivne, kako bi se postigao povratak inflacije na cilj od 2%. Kamatne stope za mogućnost posudbe na kraju dana ostat će 4,5%, 3,75 iznose kamatne stope za novčani depozit, dok će 4,25% biti kamatne stope za operacije refinanciranja.

U tablici 4. prikazani su instrumenti ESB-a u vrijeme prije gospodarske krize i vrijeme poslije krize u kojemu ESB mora donijeti određene mjere i promjene kako bi se ekonomija u zemljama eurozone opravila i stabilizirala

Tablica 4. Instrumenti Europske središnje banke tijekom krize

	Instrumenti	Prije krize	Poslije krize
Operacije na otvorenom tržištu	Glavne operacije refinanciranja	Varijabilne kamate, tenderi s limitiranim opsegom intervencija - minimalna ponudbena kamatna stopa	fiksna kamatna stopa tenderi sa neograničenom alokacijom
	Operacije dugoročnijeg refinanciranja	dospjelost kredita maksimalno do 3 mjeseca	odgođena dospjelost do 3 godine targetirani hmkrediti LTRO za dospijecima do 4 godine fiksna kamatna stopa tenderi s neograničenom alokacijom
	Kolateral		prihvatljivost kolaterala bila je proširena
stalno raspoložive mogućnosti	depozitne olakšice	koridor: MRO kamatna stopa +/- EONIA bliže MRO kamatnoj stopi	Koridor: sužen i asimetričan EONIA blizu depozitnim kamatnim stopama
	marginalne olakšice financiranja	koridor: MRO kamatna stopa +/- EONIA bliže MRO kamatnoj stopi	Koridor: sužen i asimetričan EONIA depozitnim kamatnim stopama
obvezne rezerve	minimalne pričuve	2% na depozite, dužničke vrijednosne papire s	1% na depozite, dužničke vrijednosne papire sa

		rokom dospijeća s manjim od 2 godine	rokom dospijeća manjim od 2 godine
program kupnje imovine	program kupnje vrijednosnih papira	-	SMP
	program kupnje pokrivenih obveznica	-	CBPP1, CBPP2, CBPP3
	hv program kupnje korporativnih vrijednosnih papira	-	CSPP
	program kupnje vrijednosnih papira javnog sektora	-	PSPP
	program kupnje vrijednosnih papira kolateraliziranih različitim kategorijama imovine	-	ABSPP

Izvor: Radošević (2018:85)

Netom prije globalne financijske krize, kako navodi izvor Radošević (2018) neki istaknuti ekonomisti predlagali su treću opciju za djelovanje središnjih banaka - umjesto da aktivno smanjuju spekulativne balone, predlagali su da se banke prepuste njihovom ispuhivanju i potom adresiraju negativne učinke nakon što baloni puknu. U godinama neposredno prije krize, 2006. i 2007., vodile su se intenzivne rasprave o tome trebaju li banke intervenirati čim se balon pojavi ili koristiti kontracikličke mjere kako bi spriječila njihovo stvaranje. Tada je prevladavala strategija u kojoj središnje banke nisu preventivno djelovale, već su se bavile posljedicama kada su spekulativni baloni pukli.

Nadalje autor navodi kako su se nakon globalne financijske krize središnje banke preusmjerile preventivnim mjerama odnosno uvođenjem simetričnijih protucikličkih monetarnih mjera. Europska središnja banka prihvatila je ovu strategiju kroz svoje sustav „dva stupa“, koji je uključivao praćenje kretanja cijena imovine i sprječavanje financijskih neravnoteža, uz fokus na kontrolu inflacije prema svom institucionalnom mandatu. Ovaj okvir trebao bi osigurati stabilnu monetarnu politiku i sprječavanje gomilanja financijskog disbalansa u eurozoni.

4.3. Učinci monetarne politike na gospodarsku aktivnost i inflaciju

Jedinstvena monetarna politika pomaže eurozoni da kolektivno odgovori na ekonomske šokove koji bi mogli različito utjecati na pojedine zemlje, osiguravajući da su odgovori koherentni i učinkoviti preko granica. Dosljedne političke mjere povećavaju povjerenje tržišta, pružajući predvidljivo okruženje za tvrtke i investitore i smanjujući neizvjesnosti koje mogu proizaći iz različitih nacionalnih politika. Stoga, monetarna politika ima ključnu ulogu u oblikovanju gospodarske aktivnosti i kontroliranju inflacije. Kada je u pitanju gospodarska aktivnost monetarna politika ima utjecaj na kamatne stope investicije, devizni tečaj i trgovinu, likvidnost i kreditnu aktivnost.

Kada se govori o monetarnoj politici i njezinom utjecaju neizostavno je spomenuti novac i novčanu masu. Alatima i strategijama monetarne politike središnja banka kontrolira količinu novca (novčanu masu) u opticaju i upravlja kamatnim stopama, kako bi se postigli određeni ekonomski ciljevi, poput stabilnosti cijena, niske plaće i održavanja gospodarskog rasta. Babić (1995) novčanu masu definira kao količinu novčanih sredstava prisutnih u nekoj privredi u određenom vremenskom trenutku. Također ističe kako su kroz povijest ulogu novca vršile razne vrste robe, neke od najpoznatijih su stoka, kamenje, sol, školjke, krzno, bronca, zlato, komadi papira i slično.

Kroz različite instrumente monetarne politike, središnje banke mogu povećavati ili smanjivati novčanu masu. Na primjer, kada središnja banka želi potaknuti gospodarski rast može provoditi ekspanzivnu monetarnu politiku, koja uključuje povećanje novčane mase kroz niže kamatne stope ili kupovinu državnih obveznica (operacije na otvorenom tržištu). „Kamate su trošak, odnosno cijena koju plaćate za pozajmljivanje novca, ali i prinos, odnosno novac koji zarađujete štednjom. Drugim riječima, pozajmite li novac od banke, kamate su iznos koji ćete platiti za taj zajam. Položite li novac na štedni račun, kamate su iznos koji vam banka isplaćuje za vašu uštedevinu. Kamatnim stopama taj se trošak ili prinos izražavaju kao postotak iznosa koji pozajmljujete od banke ili banci (smatra se da banci »pozajmljujete« svoju uštedevinu)“ (Europska središnja banka 2016).

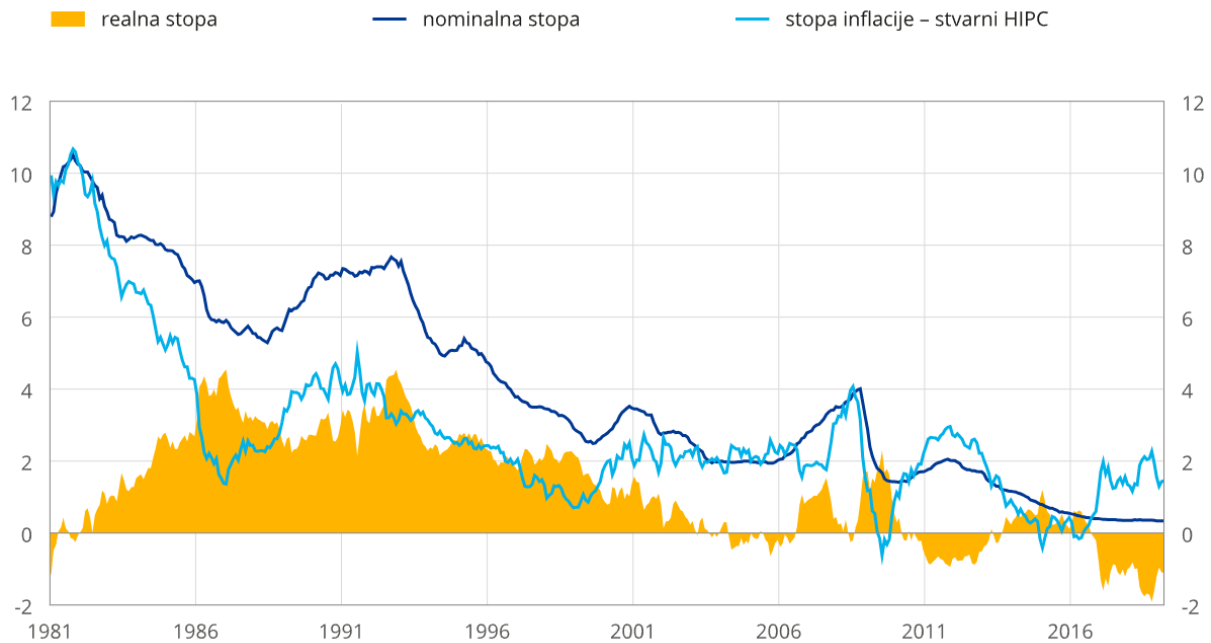
Kada je kamatna stopa u pitanju razlikuje se realna od nominalne. Nominalna kamatna stopa je ona dogovorena koja se plaća, npr. stopa po kojoj se otplaćuju krediti ili ona po kojoj se

dobiju kamate na štednju. Dok je realna kamatna stopa prema Europskoj središnjoj banci (2016) kupovna moć novca, a izračunava se na sljedeći način:

$$\text{realna kamatna stopa} = \text{nominalna kamatna stopa} - \text{inflacija}$$

Realna kamatna stopa mijenja se u skladu s nominalnom kamatnom stopom i stopom inflacije. Primjerice, početkom 1980-ih, iako je prosječna kamatna stopa u europodručju bila visoka, visoka inflacija rezultirala je niskom prosječnom realnom kamatnom stopom. Slika 5. prikazuje kako su se kretale stope inflacije, prosječne i nominalne kamatne stope na kratkoročne bankovne depozite u zemljama europodručja, od 1981. godine

Slika 3. Kretanje realnih, nominalnih kamatnih stopa i stopa inflacije

Izvor: autorica preuzela gotovo grafičko rješenje iz: Europska središnja banka (2016)

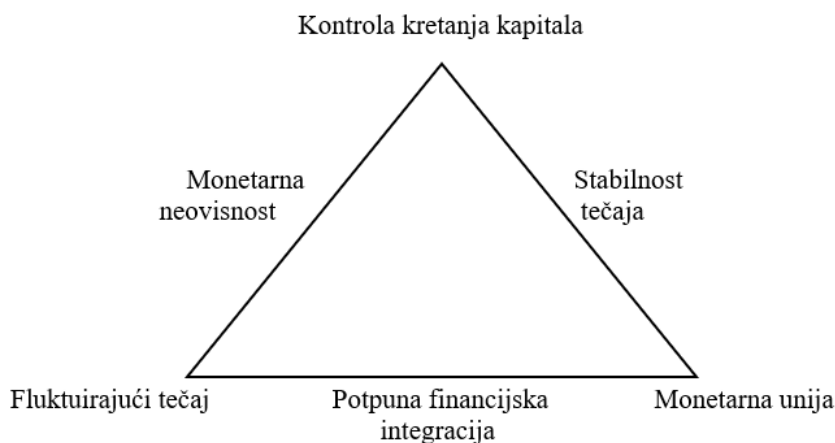
Mishkin i Eakins (2019) ističu kako kamatne stope spadaju među najpraćenije varijabla u ekonomiji. Njihova se promjena često objavljuje u medijima, jer direktno utječu na svakodnevne živote imaju značajne posljedice po stanje ekonomije. Kamatne stope oblikuju naše osobne odluke, kao što su hoćemo li štedjeti ili trošiti, kupiti nekretninu ili investirati u nešto drugo. Također, imaju veliki utjecaj na poslovne odluke poduzeća, poput odluka o tome da li će sredstva iskoristiti za investiranje proširenje poslovanja ili će ih pak zadržati u banci. Nakon kamatne stope, nezaobilazno je naglasiti još jedan od ciljeva monetarne politike, a to je

utjecanje monetarne politike na devizni tečaj i trgovinu, kako bi osigurala konkurentnost zemlja na tržištu.

„Devizni tečaj (engl. exchange rate market) je cijena jedinice strane valute izražena brojem jedinica domaće valute, ili ekvivalentno, cijena jedinice domaće valute izražena brojem jedinica strane valute. Drugim riječima, devizni tečaj pokazuje koliko je jedinica domaće valute potrebno dati za jednu jedinicu strane valute (tzv. sustav direktne kotacije, primjenjuje ga većina zemalja); ili ekvivalentno, broj jedinica strane valute koje treba dobiti za jedinicu domaće valute (tzv. sustav indirektna kotacije, a primjenjuje ga primjerice, Velika Britanija). Sumirano devizni tečaj predstavlja cijenu po kojoj se obavlja razmjena valuta između dvije zemlje“ Borozan (360, 2019).

Europska središnja banka (2023) devizni tečaj definira kao tečaj po kojemu se vrši zamjena valuta jedne zemlje za valutu druge zemlje. Ističu kako se tečaj stalno mijenja, objavljuje ga središnja banka svakog dana u isto vrijeme. Navode kako ima veliki utjecaj na rast i stabilnost cijena. Promjena u kamatnim stopama također utječu na vrijednost nacionalne valute u odnosu na strane valute, ako centralna banka poveća kamatne stope, strana ulaganje u domaću valutu mogu porasti, što može dovesti do jačanja valute. Jača valuta čini uvoz jeftinijim, ali može smanjiti izvoz jer domaći proizvodi postaju skupi za strane kupce. Smanjenje kamatne stopa ima suprotan učinak, slabeći valutu i potencijalno povećavajući izvoz, ali poskupljujući u uvoz. Kersan – Škabić (2015) navodi kako je važno naglasiti da ne postoji savršen sustav deviznog tečaja te da se korištenje jednog sustava ne može smatrati trajnim rješenjem; zemlja mora prilagoditi svoj tečajni sustav u skladu s promjenama u okruženju i vlastitim potrebama. Nemoguće trojstvo prikazano na slici 3. prikazuje nam ciljeve koje zemlja nastoji ostvariti različitim politikama vođenja tečaja. Ti ciljevi uključuju stabilnost tečaja, financijsku integraciju te monetarnu neovisnost.

Slika 4. Nemoguće trojstvo

Izvor: Kersan - Škabić (2015;219)

„Trokut nam pokazuje da se zemlja mora odreći jednog od triju ciljeva jer ekonomske snage ne omogućavaju ostvarenje svih 3 ciljeva istodobno. Primjerice ako zemlja ima fluktuirajuće tečajevе može ostvariti ciljeve monetarne neovisnosti i visok stupanj financijske integriranosti, ali rezultat je gubitak tečajne stabilnosti. U slučaju monetarne unije postiže se stabilnost tečaja i potpuna financijska integracija, ali se gubi monetarna neovisnost. Iz ovoga je jasno kako je najprije bilo potrebno ukinuti preostala ograničenja na kretanje kapitala i financijske transakcije da bi do realizacije monetarne unije moglo doći“ (Kersan – Škabić 2015:219).

Osim utjecaja na kamatnu stopu, devizni tečaj i likvidnost, jedan od glavnih ciljeva monetarne politike je kontrola inflacije odnosno održavanja stabilnosti cijena. Inflacija se javlja kada cijene robe i usluga rastu kroz duže vrijeme odnosno smanjuje se kupovna moć pojedinca. „Inflacija je posljedica neravnoteže u narodnoj privredi koja se očituje u porastu unutarnjih cijena. Stoga se inflacija često definira kao proces porasta cijena u zemlji“ Babić (1995:428).

Lovrinović i Ivanov (2009) naglašavaju kako je inflacija pojava koja u ekonomiji izaziva brigu i strah, privlači pažnju, ali i donosi velike probleme i posljedice. Opisuje je kao bolest gospodarskog sustava koja može u pitanje dovesti stabilnost zemlje i cjelokupnog društva. Inflacija je povezana s rastom opće razine cijena, što s druge strane rezultira pad kupovne moći stanovnika. Očekivanja potrošača i poduzeća o budućem cijenama igraju ključnu ulogu

u stvarnoj inflaciji. Ako se očekuje da će inflacija porasti, radnici mogu zahtijevati veće plaće, a poduzeća mogu unaprijed podići cijene, stvarajući ciklus koji vodi ka višoj inflaciji. Centralna banka može upravljati očekivanjima inflacije kroz svoje politike i komunikaciju kako bi osigurala stabilnost cijena. Vezivanjem nacionalnih valuta država članica za euro minimizira se fluktuacija tečaja. Stabilnost deviznih tečajeva potiče međunarodnu trgovinu, ulaganja i ekonomska predviđanja, pružajući stabilno okruženje za poduzeća i ulagače. Ujedno, stabilni devizni tečajevi olakšavaju poduzećima da se uključe u prekograničnu trgovinu i ulaganja, budući da se suočavaju s manjim rizicima povezanim s fluktuacijama deviznog tečaja. Ova predvidljivost potiče integriranije unutarnje tržište unutar EU.

Upravo jedan od ciljeva ESB je održavanje inflacije na razini od 2% u srednjeročnom razdoblju. U nastavku je u tablici 5 prikazane su stope inflacije Zemalja članica EU za razdoblje od 2019. do 2024. godine.

Tablica 5. Inflacija zemalja EMU-a (HICP) od 2019. do 2024. godine

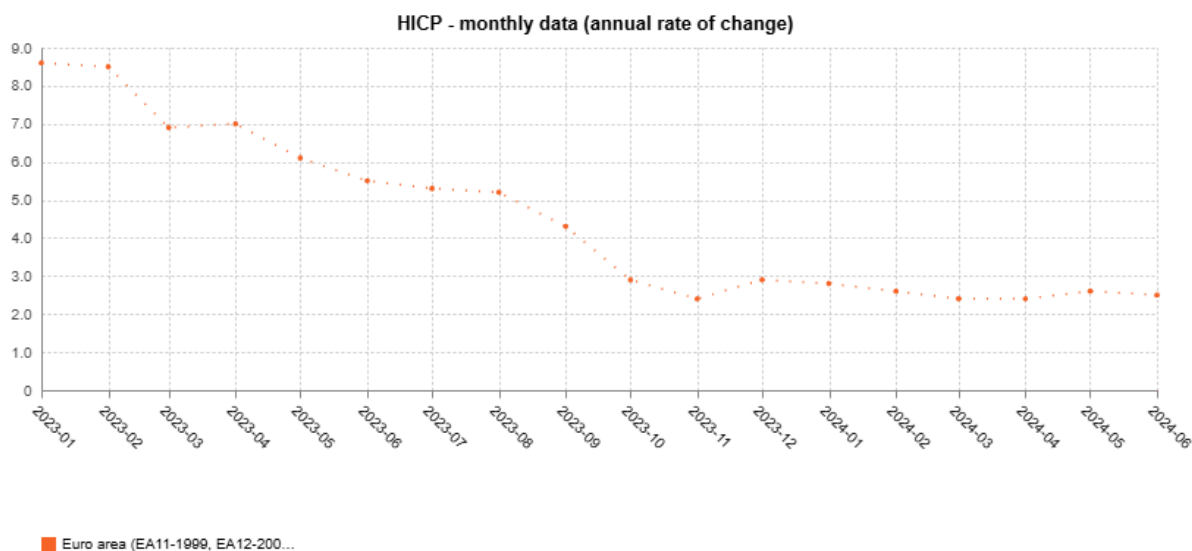
Zemlje/godine	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Belgija	1.3	0.2	2.6	10.5	1.6	5.4
Danska	0.5	0.2	1.9	9.1	2.4	1.8
Njemačka	1.5	0.8	2.1	8.2	6.8	2.5
Estonija	2.6	-1.6	3.7	22.0	9.0	2.8
Irska	1.1	-0.6	1.6	9.6	4.8	1.5
Grčka	0.2	-1.9	0.6	11.6	2.8	2.5
Španjolska	0.6	-0.3	2.5	10.0	1.6	3.6
Francuska	1.4	0.2	1.9	6.5	5.3	2.5
Hrvatska	0.5	-0.4	2.2	12.1	8.3	3.5
Italija	0.8	-0.4	1.3	8.5	6.7	0.9
Cipar	0.3	-2.2	2.2	9.0	2.8	3.0
Latvija	3.1	-1.1	2.7	19.2	8.1	1.5
Litva	2.4	0.9	3.5	20.5	8.2	1.0
Luksemburg	1.5	-0.4	3.4	10.3	1.0	2.8
Malta	1.8	1.0	0.2	6.1	6.2	2.2
Nizozemska	2.7	1.7	1.7	9.9	6.4	3.4
Austrija	1.6	1.1	2.8	8.7	7.8	3.1
Portugal	0.7	0.2	-0.6	9.0	4.7	3.1
Slovenija	1.9	-0.8	1.7	10.8	6.6	1.6
Finska	1.1	0.1	1.9	8.1	4.1	0.5

Izvor: Izrada autorice prema podacima iz Eurostata, 2024.

Iz tablice je vidljivo kako je inflacija u zemljama EMU porasla visoko iznad željene stope od 2%, najveći razlog porasta inflacije su posljedice pandemije izazvane COVID-om i ratom u Ukrajini. Zahtijevajući od zemalja sudionica da održavaju vrijednost svoje valute unutar utvrđenog raspona u odnosu na euro, ERM neizravno vrši pritisak na vlade da održavaju niske stope inflacije. To je ključno za osiguranje stabilnosti cijena i usklađivanje s fiskalnim standardima eurozone. „Svi učinci godinama iznimno labave monetarne politike, koje su dodatno pogoršale gospodarska situacija nakon pandemije, kao i posljedice rata u Ukrajini, uglavnom u obliku naglog povećanja cijena energije, tijekom 2022. doveli su do povijesnog povećanja inflacije u europodručju. Sekundarni učinci ostvarili su se kada je dramatičan gubitak kupovne moći doveo do snažne potražnje za povećanjem plaća, što je dovelo do potencijalnog uzročno-posljedičnog rasta plaća i cijena. Eurosustav je ostvario veliki preokret u svojoj monetarnoj politici smanjenjem kupnje vrijednosnih papira i povećanjem kamatnih stopa. Kao odgovor na bojazan da će doći do prekomjernih razlika za državne obveznice zemalja s visokim dugom, ESB je u srpnju 2022. najavila „instrument za borbu protiv fragmentacije”, to je instrument za zaštitu prijenosa (TPI)“ (Scheinert, 2024).

Monetarna politika ima za cilj utjecaj na inflaciju odnosno stabilnost cijena što provodi kroz dvije restriktivnu monetarnu politiku i ekspanzivnu monetarnu politiku. Restriktivna monetarna politika kada je inflacija previsoka, centralna banka može povećati kamatne stope kako bi smanjila potrošnju investicije čime se smanjuje pritisak na cijene. Smanjena potražnja vodi sporijem rastu cijena ili čak njihovom smanjenju. Dok ekspanzivna monetarna politika funkcionira na način ako je inflacija preniska ili postoji rizik od deflacije odnosno padanja cijena, centralna banka može smanjiti kamatne stope i povećati likvidnost kako bi potaknula potrošnju i investicije, te to je povećala inflaciju prema ciljanom nivou. Nakon dvije godine kontinuiranog povećanja kamatnih stopa inflacija u europodručju počela se smanjivati 2023, što možemo vidjeti na slici 5.

Slika 5. Inflacija Eurozone (HICP) za 2023. i 2024. godinu

Izvor: autorica preuzela gotovo grafičko rješenje iz: Eurostat, 2024.

„Upravno vijeće odlučno se zalaže za skori povratak inflacije na njegov srednjoročni cilj od 2 %. Ključne kamatne stope ostat će dovoljno restriktivne onoliko dugo koliko bude potrebno za postizanje tog cilja. Pri određivanju odgovarajuće razine restriktivnosti i trajanja restriktivne monetarne politike na svakom sastanku Upravno vijeće nastaviti će primjenjivati pristup koji se zasniva na podacima. Naime, njegove će odluke o kamatnim stopama ovisiti o ocjeni inflacijskih izgleda na temelju novih gospodarskih i financijskih podataka te dinamici temeljne inflacije i jačini transmisije monetarne politike. Upravno vijeće ne opredjeljuje se unaprijed za određenu dinamiku promjene stopa“ (Europska središnja banka 2024). Vrlo je važno da se inflacija održava na razumnoj razini, ekonomisti navode kako je to oko 2%, jer visoka stopa inflacija znači opći rast cijena roba i usluga što nikako ne utječe dobro na svakodnevni život građana, smanjuje njihovu kupovnu moć. Inflacija najviše pogađa ljude s nižim prihodima i dovodi do veće nejednakosti u društvu, što sigurno nije u cilju EMU-a, stoga je važan njihov utjecaj na inflaciju.

5. Monetarna politika u uvjetima Eurizacije

Euro igra značajnu ulogu u međunarodnom gospodarstvu i trgovini zbog nekoliko inherentnih kvaliteta i statusa službene valute eurozone, koja uključuje mnoge od ekonomski najmoćnijih zemalja EU. Euro je druga „najtrgovanija“ valuta u svijetu nakon američkog dolara. Naširoko se koristi u međunarodnoj trgovini, olakšavajući transakcije između tvrtki diljem svijeta. Stabilnost i pouzdanost eura čine ga preferiranom valutom za fakturiranje i podmirenje svjetskih trgovinskih sporazuma. Odluke ESB u vezi s kamatnim stopama i monetarnom politikom mogu utjecati na globalna tržišta, utječući na devizne tečajeve, globalnu trgovinsku bilancu i međunarodna gospodarska predviđanja. S eurom, poduzeća i potrošači mogu uspoređivati cijene što povećava i njihovu transparentnost.

No, što uopće znači pojam „eurizacija“? Tako, primjerice, Tomić (2009) ističe kako je „eurizacija proces zamjene domaće valute neke zemlje za euro. Time euro preuzima osnovne funkcije novca, postaje sredstvo plaćanja i/ili sredstvo očuvanja vrijednosti. Eurizacija je karakteristična za mala valutna područja, otvorena i osjetljiva na tokove međunarodnog kapitala“ (Tomić, 2009). Tomić (2009) nadalje ističe kako eurizacija smanjuje monetarnu neovisnost neke zemlje, bilo to u manjoj ili većoj mjeri, navodi sljedeće vrste eurizacije:

- Puna službena eurizacija – predstavlja situaciju u kojoj domaća valuta ne postoji, dok funkciju zakonskog sredstva plaćanja izvršava strana valuta, u ovome slučaju euro. Crna gora je primjer zemlje s ovo vrstom eurizacije;
- neslužbena eurizacija – ova vrsta eurizacije podrazumijeva situaciju kada se strana valuta koristi za plaćanje (iako nije uvedena kao zakonsko sredstvo plaćanja), jer ne postoji povjerenje u nacionalnu valutu.
- Djelomična službena eurizacija – predstavlja situaciju kada se u nekoj kao zakonsko sredstvo plaćanja uz domaću koristi i strana valuta, primjer zemlje s ovom vrstom eurizacije je Bosna i Hercegovina
- Monetarna unija – predstavlja situaciju u kojoj više zemalja koristi zajedničku valutu. Upravo je EMU primjer ove vrste eurizacije, gdje euro vrši funkciju službene valute u svim zemljama članicama.

Prema navodima Europske središnje banke (2023) novčanice i kovanice eura danas se koriste kao zakonski prihvaćeno sredstvo plaćanja u 20 od ukupno 27 zemalja članica koje čine europodručje. Nekoliko zemalja članica nije zadovoljilo uvijete za priključivanje

europodručju, dok je Danska donijela odluku da se neće pridružiti. Samo euro je zakonito sredstvo kojim se vrše plaćanja u europodručju, osim ako ne postoji poseban ugovor oko sredstva plaćanja.

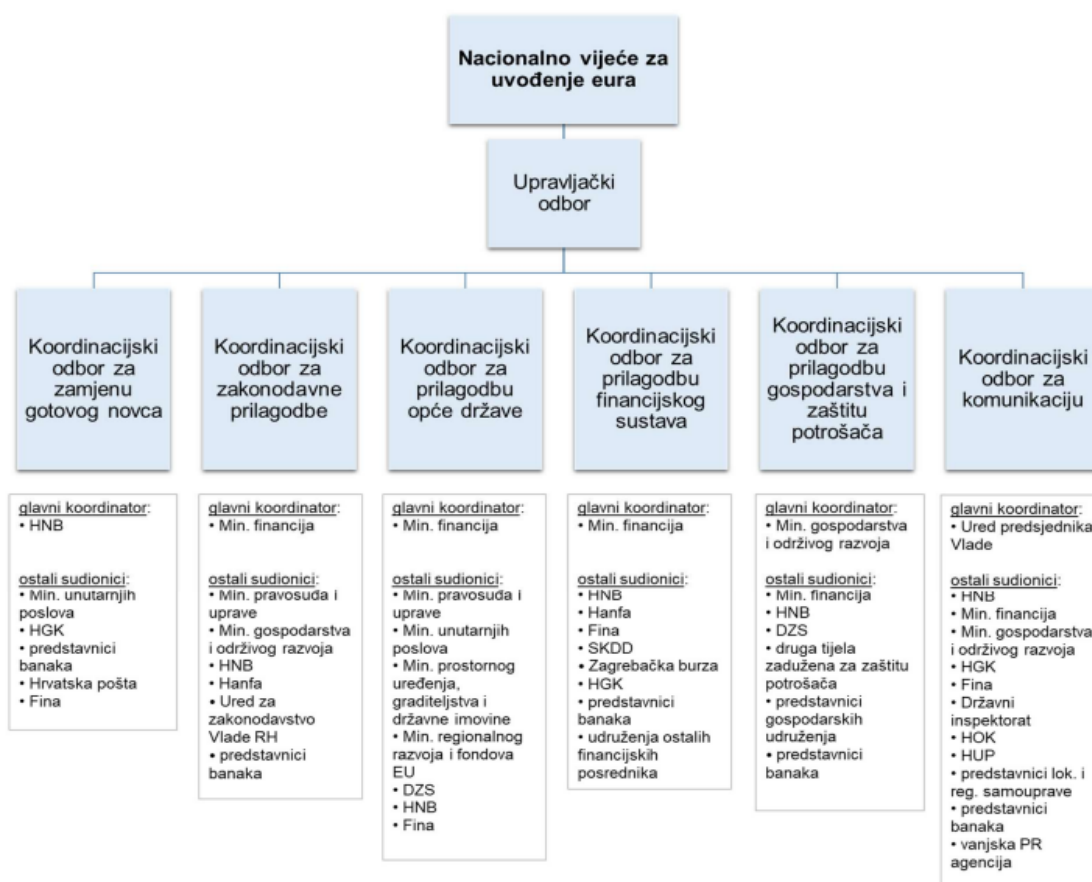
Euro kao službena valuta sa sobom donosi mnoge prednosti kako gospodarstvima i poduzećima tako i pojedincima, neke od prednosti navedene su na Službenoj stranici Europske unije (2023):

- jednostavnija usporedba cijena,
- sigurnija kupovina i prodaja kako na području Europe, tako i na području cijelog svijeta,
- cjenovna stabilnost,
- ekonomska stabilnost i gospodarski rast,
- bolje povezivanje financijskih tržišta, što ih ujedno čini efikasnijima,
- jači utjecaj na globalno gospodarstvo,
- jasan simbol identiteta Europske unije.

Republika Hrvatska se ulaskom u Europsku uniju obvezala preuzeti jedinstvenu valutu euro kao službenu valutu RH. Međutim prije uvođenja eura morala je ispuniti određene uvjete, propise i kriterije, kao što su stabilnost cijena, stabilnost tečaja, održivost javnih financija i konvergencija dugoročnih kamatnih stopa.

Ministarstvo Financija (2022) navodi kako su Hrvatska narodna banka i Vlada Republike Hrvatske 2017 predstavili su Strategiju za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj. U ovom dokumentu prikazane su razne analize pozitivnih i negativnih strana uvođenja eura, odnosno troškova i koristi za RH i njezine građane. Nakon predstavljanja plana ispunjenja kriterija 2020. godine čelnici država i europske središnje banke dala su svoj pristanak za ulazak hrvatske kune u ERM II, što je ujedno bio važan korak u procesu uvođenja nove službene valute. Nakon ulaska u ERM II obvezala se na provođenje dodatnih mjera posebice onih za sprječavanje pranja novca, pojednostavljenjem administracije, jačanje stečajnog okvira te bolje upravljanje poduzećima čiji je vlasnik država. Također, morali su pripremiti plan kojim će informirati i pripremiti građane za uvođenje eura. Vlada je pripremila i provela Nacionalni plan u kojemu su opisna načela, planovi i mjere koje će se provoditi prilikom i nakon uvođenja eura s ciljem zaštite građana. U nastavku na slici 8. prikazana je organizacija aktivnosti Nacionalnog plana u postupku prelaska na euro.

Slika 6. Organizacija aktivnosti u postupku prelaska na euro

Izvor: autorica preuzela gotovo grafičko rješenje iz: Ministarstvo financija, 2022.

Nakon svih priprema Hrvatska je 1. siječnja 2023. uvela euro kao službenu valutu i time postala 20. zemlja članica EU sa službenom valutom euro. U prva dva tjedna odnosno do 14. siječnja, u optjecaju su bile obje valute, odnosno plaćati se moglo i kunama i eurom. Nakon proteka ta dva tjedna kuna se povlači iz optjecaja, međutim u svrhu zaštite građana i sprječavanja neopravdanog podizanja cijena, dvojno iskazivanje cijena za proizvode i usluge bilo je na snazi čitavu 2023. godinu.

Europski parlament u svom izvještaju (2023) navodi kako je 61% građana RH ocijenilo prelazak na euro učinkovito i bez problema, dok ih je 88% zaključilo kako je država dobro provela informiranje o novoj valuti. Prelazak na gotovinsko korištenje eura je bila najupečatljivija komponenta prelaska na novu valutu jer su svi građani, poduzeća i financijske institucije bile uključene u nju. Najvažnije je bilo dobro pripremiti i opskrbiti

banke i sve ostale uključene strane. Komisija za novac HNB-a prikazala je javnosti konačan odabir motiva koji će se nalaziti na eurokovanici s nacionalnom strano RH (slika 8). Odabrali su pet motiva:

- geografska karta Republike Hrvatske – na kovanici od 2 eura,
- prikaz životinje kune – na kovanici od 1 eura,
- portret znanstvenika Nikole Tesle – za apoene od 50, 20 i 10 centi,
- glagoljica – na kovanici od 5 centi,
- šahovnica – za apoene od 2 i 1 centa.

Slika 7. Hrvatske kovanice eura

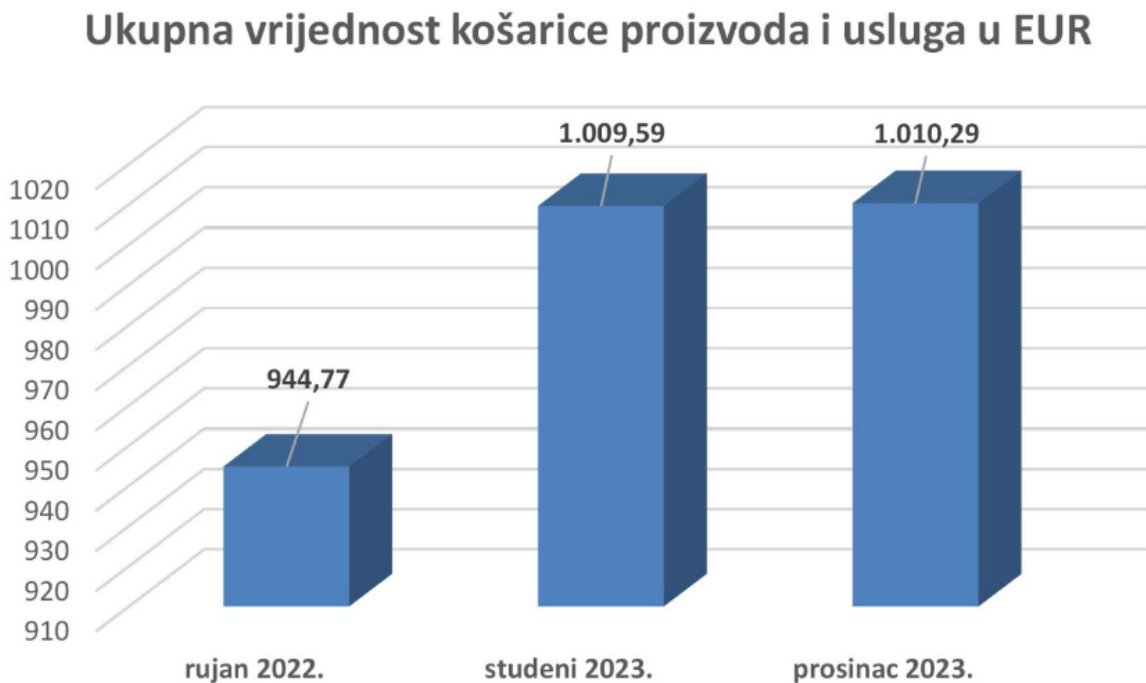
Izvor: HINA (2022)

Godinu dana nakon uvođenja eura, točnije 30. siječnja 2024. godine u HNB-u je održana konferencija posvećena godini dana od uvođenja eura pod nazivom „Godinu dana s eurom“. Guverner HNB-a Boris Vujčić (2024) rekao je kako je euro RH donio sve koristi koje su očekivali i najavljivali. Istaknuo je kako hrvatsko gospodarstvo učinio snažnijim i otpornijim, posebice jer je uveden u kriznim okolnostima. Smatra da je Hrvatska uvođenjem eura napravila povijesni postupak i postala dio skupine najnaprednijih europskih država.

Nadalje izvor EURO (2024) navodi kako je u suradnji s Državnim zavodom za statistiku, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, organiziralo praćenje kretanja cijena roba i usluga u kunama i eurima u RH u prosincu 2023. godine. U 9 hrvatskih gradova (Zagreb, Osijek, Split, Rijeka, Varaždin, Pula, Dubrovnik, Sisak i Slavonski Brod) organizirali su mjesečno praćenje cijena. Za istraživanje pod nazivom „Prosječne maloprodajne cijene

dobara i usluga u kunama i eurima u Republici Hrvatskoj“ izabrana su 103 proizvoda, odnosno 25 usluga i 78 roba (košarica proizvoda). Prikupljali su oko 5700 cijena, na 800 prodajnih mjesta koji su prema tadašnjem Zakonu o uvođenju eura, morali iskazivati dvojne cijene. Košarica je stalna, odnosno svaki mjesec su se prikupljale cijene istih proizvoda i količina, s istih prodajnih mjesta. Istraživanjem su došli do podataka kako je ukupna vrijednost košarice od 103 odabrana proizvoda u rujnu 2022. godine iznosila 944,77 eura (7118,37 kuna), u studenom 2023. godine iznosila je 1009,59 eura (7606,76 kuna), dok je u prosincu 2023. godine vrijednost košarice bila 1010,29 eura (7612,03 kuna).

Slika 8. Ukupna vrijednost košarice proizvoda i usluga u EUR

Izvor: autorica preuzela gotovo grafičko rješenje iz: EURO, 2024.

Vidljivo je kako su vrijednosti košarice prosječne cijene u prosincu 2023. godine u odnosu na rujnu 2022. godine prorasle za 6,9%, a u prosincu 2023. godine u odnosu na studeni iste godine porasle su za 0,1%. Država je analizirajući cijene pokrenula mjere za zaštitu gospodarstva od rasta cijena, uvela je ograničenja na povećanje cijena proizvoda koji su potrebni za osnovne životne potrebe. Je li ovoliki porast cijena i inflacije posljedica uvođenja eura ili je problem bio krizno razdoblje u kojemu je uveden euro, ostaje za istražiti.

Osim Republike Hrvatske treba promotriti i kako su se druge države snašle prilikom uvođenja eura i kako se to odrazilo na njihovu ekonomiju. Autor Rak (2019) opisuje dva primjera, može se reći jedan negativan i jedan pozitivan primjer, to su primjeri Grčke i Slovenije.

Grčka je prihvatila euro kao službenu valutu 2001. godine i time otvorila brojne mogućnosti, pa tako i izvore financiranja po niskim kamatnim stopama. To je dovelo do nekontroliranog pozajmljivanja Grčke i do velikog javnog duga koji nisu mogli otplaćivati. Sve to dogodilo se u vrijeme svjetske gospodarske krize 2008. godine. Iako je Grčka i prije krize imala neuravnoteženu ekonomiju na koju su utjecali brojni čimbenici kako vanjski, tako i unutarnji. Korupcija, velika zaduženja, loše upravljanje birokracijom samo su neki od razloga zbog kojih je Grčka sve dublje tonula u krizu. Uvođenje eura i ne briga o regulativama i reformama EU također se smatra negativnim učinkom i stanjem u kojemu se tada našla Grčka. Prema sporazumu o stabilnosti koji su sklopili javni dug nije trebao prelaziti 60% BDP-a, a proračunski deficit ne bi trebao biti veći od 3% BDP-a. Međutim Grčka se nepoštivanjem mjera EU-a zadužila iznad svojih mogućnosti i bez ikakve mogućnosti vraćanja dugova. Sve to dovelo je do pada nezaposlenosti, loših radnih uvjeta, slabljenja malog i srednjeg poduzetništva, porasta siromaštva, iseljavanja i slično. Pripremljen je bio plan oporavka koji zemlju trebao izvući iz krize, međutim taj plan se svake godine odgađao. Čak je 2015. godine došlo do pitanja opstanka Grčke u eurozoni, jer ekonomija nije bila u stanju da otplati dugove. Brojni političari smatraju kako je i za Grčku i za EU bolje da Grčka napusti euro i vrati se na svoju prethodnu valutu drahmu.

Slovenija je pak 1 siječnja 2007. godine prihvatila euro kao zakonsku valutu zamijenivši tadašnji slovenski tolar njime. Nadalje, autor Rak (2019) navodi kako je Slovenski tolar bio bezrezervno sredstvo kojim su se vlasti koristile kako bi se lakše prilagodile pravilima i jačale konkurentnost. Međunarodne financijske institucije predlagale su slovenskim vlastima da fiksiraju tečaj tolara i izvedu masovnu privatizaciju, kao što su to učinile druge države (Hrvatska i ostale) no to nije bilo u njihovom planu. Slovenska središnja banka je provodeći samostalnu monetarnu politiku pridonijela izvozu koji je dostigao razinu od čak 60% slovenskog BDP-a, do 2000. godine. Odlukom da ne provede privatizaciju bez ikakvih dugova 2004. godine Slovenija je uspjela ući u Europsku uniju. Međutim vanjski dug je u prve tri porastao na 36% BDP-a zbog jeftinog zaduživanja. Slovenija je zbog velikog duga bila prisiljena svesti javnu potrošnju na minimum uz provođenje strukturnih reformi. Obzirom

da je prihvatila europsku monetarnu politiku, Slovenija je morala provoditi mjere u skladu s njom. Na samom početku nakon uvođenja eura Slovenija je izgubila financijski i ekonomsku ravnotežu. Što dovodi do zaključka da nisu bili dovoljno pripremljeni za prelazak na euro. Međutim nakon više od deset godina od uvođenja eura pokazuje se kako to nije bila loša odluka. Uvođenje eura donijelo je Sloveniji brojne prednosti, kao što su smanjenje javnog duga, stabilizaciju javnih financija, internacionalizaciju gospodarstva. Nakon prelaska na euro porasli su troškovi života, proizvoda i usluga, ali su znatno porasle i plaće.

6. Zaključak

U ovom diplomskom radu analizirana je uloga i harmonizacija monetarne politike EU te njezin utjecaj na gospodarstva zemalja članica. Analizom je utvrđeno kako zajednička monetarna politika pod vodstvom ESB, igra ključnu ulogu u osiguravanju ekonomske stabilnosti, kontrole inflacije i poticanju gospodarskog rasta unutar europodručja. Harmonizirana monetarna politika omogućila je stvaranje jedinstvenog ekonomskog prostora u kojemu su makroekonomski pokazatelji, kao što je kamatna stopa i stopa inflacije, podložni usklađenim mjerama i intervencijama.

Važnost eura u međunarodnom gospodarstvu i trgovini je značajna, od njegove široke primjene (a izuzetno velikog unutarnjeg tržišta), stabilnosti same valute i njegovom statusom rezervi, kao i ulogom u promicanju europske gospodarske integracije, čime se utječe na ekonomsku i političku stabilnost brojnih zemalja, a u konačnici i svjetskog gospodarstva. Uvođenje eura kao jedinstvene valute imalo je pozitivan učinak na ekonomski rast i trgovinsku integraciju pojedinih zemalja, ali istovremeno je povećalo potrebu za usklađivanjem ekonomskih politika među članicama te veliku potrebu za fiskalnom disciplinom. Monetarna politika EU pokazala se kao važan alat za osiguranje stabilnosti i otpornosti gospodarstva zemalja članica. Promicanjem dublje integracije i suradnje među svojim državama članicama, EU može raditi na ujednačenijem, učinkovitijem i otpornijem okviru monetarne politike koji podupire održivi rast i stabilnost u cijeloj regiji. Pri tome treba istaknuti, primjerice, ekonomsku konvergenciju, fiskalnu integraciju, sveobuhvatni financijski okvir, institucionalnu harmonizaciju i povjerenje javnosti (poduzeća i građana). Međutim, uspjeh ove politike uvelike ovisi o sposobnosti zemalja članica da usklade svoje nacionalne ekonomske politike s ciljevima eurozone. Za postizanje ujednačene monetarne politike potrebni su veći politički konsenzus i predanost dubljoj integraciji. To uključuje spremnost među državama članicama da ustupe određene nacionalne kontrole institucijama diljem EU. O snaživanje europskih institucija jasnijim ciljevima i „komunikacijama“ prema građanima, te obrazovanje javnosti i dionika o ciljevima i prednostima jedinstvene monetarne politike može pomoći u ublažavanju otpora i omogućiti lakšu integraciju.

Neminovna je činjenica kako bi razvoj potpuno integrirane EU povećao prekogranične tokove ulaganja i likvidnost, omogućujući promjenama monetarne politike da stupe na snagu dosljednije i ravnomjernije u cijeloj EU. Ipak, na samom kraju mogao bi se dati odgovor na

istraživačko pitanje „Je li monetarna politika EU u potpunosti harmonizirana?“, a odgovor je ne, u slučaju kada se promatra EU u cjelini, budući da neke zemlje članice EU nisu dio eurozone i nemaju uveden euro kao službenu valutu. U tim zemljama nacionalne središnje banke provode neovisnu monetarnu politiku u skladu s vlastitim ciljevima i ekonomskim okolnostima. Jedinstvena monetarna politika bila bi učinkovitija kada bi sve države članice imale slične razine inflacije, rasta i zaposlenosti, smanjujući potrebu za diferenciranim mjerama politike. Potrebne su strukturne reforme na tržištima rada, regulatornim okruženjima i industrijskim praksama kako bi se stvorili ravnopravniji uvjeti za sve u cijeloj EU, podupirući sinkronizirane gospodarske cikluse i slične odgovore na monetarnu politiku. Stoga, dolazi se do zaključka kako je monetarna politika u eurozoni djelovanjem europske središnje banke visoko harmonizirana, dok na razini cijele EU postoji podjela na zemlje koje su članice eurozone i na one zemlje koje nisu prihvatile euro. Ova situacija dovodi do različitih monetarnih uvjeta u EU, što stvara veliki izazov za koordinaciju integraciju između zemalja članica.

Literatura

Babić., M. (2007). *Makroekonomija*. Zagreb: Mate

Borožan, Đ. (2019). *Makroekonomija*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku: Ekonomski Fakultet u Osijeku.

Božina, L., Beroš, B., M. (2012). *Monetarna politika*. Pula. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Kandžija, V., Cvečić, I. (2010). *Ekonomika i politika Europske unije*. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci

Mishkin, S.,F., Eakins., G., Stanley (2019) *Financijska tržišta i institucije*. Zagreb: Mate

Radošević, D. (2018). *Monetarna politika Europske središnje banke*. Zagreb. Školska knjiga

Stiglitz, E., J. (2017). *Euro*. Zagreb. Profil

Stipić, I. (2020). *Inflacija iz teorijske i empirijske perspektive*. Završni rad

Škabić, K., I. (2012). *Ekonomija Europske unije*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli: Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

Kotarski, K. (2015). *Ekonomika i monetarna unija*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

EUR-Lex. *Schengenski sporazum i konvencija*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/glossary/schengen-agreement-and-convention.html>

[Pristupljeno 10. rujna 2023.]

EURO. *Praćenje kretanja cijena roba i usluga u kunama i eurima u Republici Hrvatskoj*.

Dostupno na: <https://euro.hr/pracenje-kretanja-cijena-roba-i-usluga-u-kunama-i-u-eurima-u-republici-hrvatskoj-u-prosincu-2023/> <https://hrcak.srce.hr/file/202204> [Pristupljeno 20. kolovoza 2024.]

EURO. O euru. Dostupno na: <https://euro.hr/o-euru/> <https://hrcak.srce.hr/file/202204>

[Pristupljeno 23. kolovoza 2024.]

Europska komisija. *Uvođenje eura u Republiku Hrvatsku*. Dostupno na: https://euro.hr/wp-content/uploads/2023/07/CELEX_52023DC0341_HR_TXT.pdf

<https://hrcak.srce.hr/file/202204> [Pristupljeno 7. kolovoza 2024.]

Europski parlament: *Povijest ekonomske i monetarne unije*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/79/povijest-ekonomske-i-monetarne-unije>

[Pristupljeno 10. kolovoza 2024.]

Europski parlament: *Poboljšanja u Schengenskom informacijskom sustavu za veću sigurnost građana*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/priorities/eu->

[borders/20181011STO15882/poboljsanja-u-schengenskom-informacijskom-sustavu-za-vecu-sigurnost-gradana](#) [Pristupljeno 11. rujna 2023.]

Europski parlament. *Schengen: vodič kroz Europu bez granica*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica> [Pristupljeno 11. srpnja 2024.]

Europski parlament: *Institucije ekonomske i monetarne unije*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/85/institucije-ekonomske-i-monetarne-unije> [Pristupljeno 10. kolovoza 2024.]

Europski parlament: *Europska i monetarna unija*. Dostupno na <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/86/europska-monetarna-politika> [Pristupljeno 15. kolovoza 2024.]

Europska središnja banka. *O ESB-u*. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.hr.html> [Pristupljeno 21. srpnja 2023.]

Europska središnja banka. *Pet stvari koje trebate znati o Ugovoru iz Maastrichta*. Dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/25_years_maastricht.hr.html [Pristupljeno 10. rujna 2023.]

Europska središnja banka: *Monetarna politika*. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/tasks/monpol/html/index.hr.html> [Pristupljeno 24. kolovoza 2024.]

Europska središnja banka: *Euro – dizajn*. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/euro/design_hr [Pristupljeno 10. kolovoza 2024.]

Europska središnja banka: *Naši instrumenti monetarne politike i preispitivanje strategije*. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/home/search/review/html/monetary-policy-instruments.hr.html> [Pristupljeno 24. kolovoza 2024.]

Europska središnja banka: *Inflacija i potrošačke cijene*. Dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/stats/macroeconomic_and_sectoral/hicp/html/index.hr.html [Pristupljeno 24. kolovoza 2024.]

Europska središnja banka: *Odluke o monetarnoj politici*. Dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2024/html/ecb.mp240718~b9e0ddd9d5.hr.html> [Pristupljeno 15. kolovoza 2024.]

Europska središnja banka: *Inflacija i potrošačke cijene*. Dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/stats/macroeconomic_and_sectoral/hicp/html/index.hr.html [Pristupljeno 15. kolovoza 2024.]

Europska središnja banka: *što su kamatne stope i u čemu je razlika između nominalne i realne kamatne stope*. Dostupno na: https://www.ecb.europa.eu/ecb-and-you/explainers/tell-me/html/nominal_and_real_interest_rates.hr.html [Pristupljeno 24. kolovoza 2024.]

Europsko vijeće Europske unije: *Gospodarski i financijski odbor*. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/council-eu/preparatory-bodies/economic-financial-committee/> [Pristupljeno 15. kolovoza 2024.]

Europsko vijeće Europske unije. *Vijeće za ekonomske i financijske poslove (ECOFIN)*. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/council-eu/configurations/ecofin/> [Pristupljeno 15. kolovoza 2024.]

Eurostat. *HICP - monthly data (annual rate of change)*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/PRC_HICP_MANR_custom_12652994/default/line?lang=en <https://hrcak.srce.hr/file/202204> [Pristupljeno 24. kolovoza 2024.]

Eurostat: *Interest rates - monthly data*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ei_mfir_m_custom_12655065/default/table?lang=en [Pristupljeno 24. kolovoza 2024.]

Grgić, M., Bilas, V., Šimović, H. (2006). *Financijska liberalizacija, monetarna i fiskalna politika Europske unije*. Sveučilište u Zagrebu. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/202204> [Pristupljeno 20. kolovoza 2024.]

HINA. *Predstavljen dizajn hrvatske kovanice eura*. Dostupno na: <https://hina.hr/galerija/10984438> [Pristupljeno 20. kolovoza 2024.]

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. *Europska unija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18657> [Pristupljeno 14. srpnja 2023.]

Hrvatska narodna banka. *Temeljne funkcije*. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije> [Pristupljeno 21. srpnja 2023.]

Hrvatska narodna banka. *Uloga*. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/o-nama/funkcije-i-struktura/uloga> [Pristupljeno 23. kolovoza 2024.]

Hrvatska narodna banka. *Apoeni eurokovanica*. Dostupno na: https://www.google.com/url?sa=D&q=https://www.hnb.hr/novac/eurokovanice/apoeni-eurokovanica&ust=1724703240000000&usg=AOvVaw3Fv-6AbonK_MX2FaBfVyNX&hl=hr&source=gmail [Pristupljeno 23. kolovoza 2024.]

Institut za razvoj i međunarodne odnose. *Osnovne informacije o Europskoj uniji*. Dostupno na: <https://irmo.hr/osnovne-informacije-o-europskoj-uniji/> [Pristupljeno 14. srpnja 2023.]

Inee. *Kriteriji konvergencije (Ugovor iz Maastrichta)*. Dostupno na [:https://www.insee.fr/en/metadonnees/definition/c1348#:~:text=Convergence%20criteria](https://www.insee.fr/en/metadonnees/definition/c1348#:~:text=Convergence%20criteria)

[Pristupljeno 10. rujna 2023.]

Ministarstvo financija. *Uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj*. Dostupno

na: [https://www.bing.com/search?pglt=43&q=Microsoft+Word+-](https://www.bing.com/search?pglt=43&q=Microsoft+Word+-+Uvo+enje+eura+kao+slu~bene+valute+u+Republici+Hrvatskoj+-+informacija+-+.docx+(gov.hr)&cvid=7be0301468694b839631214ebbdfbce3&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBg)

[+Uvo+enje+eura+kao+slu~bene+valute+u+Republici+Hrvatskoj+-+informacija+-](https://www.bing.com/search?pglt=43&q=Microsoft+Word+-+Uvo+enje+eura+kao+slu~bene+valute+u+Republici+Hrvatskoj+-+informacija+-+.docx+(gov.hr)&cvid=7be0301468694b839631214ebbdfbce3&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBg)

[+.docx+\(gov.hr\)&cvid=7be0301468694b839631214ebbdfbce3&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBg](https://www.bing.com/search?pglt=43&q=Microsoft+Word+-+Uvo+enje+eura+kao+slu~bene+valute+u+Republici+Hrvatskoj+-+informacija+-+.docx+(gov.hr)&cvid=7be0301468694b839631214ebbdfbce3&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBg)

[gAEEUYOdIBCDE0ODhqMGoxqAIAsAIA&FORM=ANNTA1&PC=U531](https://www.bing.com/search?pglt=43&q=Microsoft+Word+-+Uvo+enje+eura+kao+slu~bene+valute+u+Republici+Hrvatskoj+-+informacija+-+.docx+(gov.hr)&cvid=7be0301468694b839631214ebbdfbce3&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBg)

[Pristupljeno

24. kolovoza 2024.]

Ministarstvo unutarnjih poslova. *Schengen*. Dostupno na: [https://mup.gov.hr/o-nama-9/mup-i-](https://mup.gov.hr/o-nama-9/mup-i-eu/schengen/282172)

[eu/schengen/282172](https://mup.gov.hr/o-nama-9/mup-i-eu/schengen/282172) [Pristupljeno 11. rujna 2023]

Rak, K. (2019) Uvođenje Eura kao službene valute. *Završni rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Fakultet ekonomije i turizma*. Dostupno na:

<https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu:3848/datastream/PDF/view>

Tomić, A. (2009) Monetarna politika eurizacija u Republici Hrvatskoj. *Istraživački rad. Financijski klub*. Dostupno na

<https://finance.hr/wp-content/uploads/2009/11/ateurh.pdf>

<https://hrcak.srce.hr/file/202204> [Pristupljeno 20. kolovoza 2024.]

Službene stranice Europske unije. *Povijest EU-a*. Dostupno na: [https://european-](https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_hr)

[union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_hr](https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_hr) [Pristupljeno 15. srpnja 2023.]

Popis tablica

Tablica 1. Komponente EMU-a	14
Tablica 2. Tri etape stvaranja EMU-a	16
Tablica 3. Širenje ekonomske i monetarne unije.....	17
Tablica 4. Instrumenti Europske središnje banke tijekom krize.....	22
Tablica 5. Inflacija zemalja EMU-a (HICP) od 2019. do 2024 godine.....	29

Popis slika

Slika 1: Područje Schengena	10
Slika 2 Instrumenti monetarne politike ESB	21
Slika 3. Kretanje realnih, nominalnih kamatnih stopa i stopa inflacije	25
Slika 4. Nemoguće trojstvo	27
Slika 5. Inflacija Eurozone (HICP) za 2023. i 2024. godinu.....	31
Slika 6. Organizacija aktivnosti u postupku prelaska na euro	34
Slika 7. Hrvatske kovanice eura	35
Slika 8. Ukupna vrijednost košarice proizvoda i usluga u EUR	36